

”Taas uusi vaarallinen TikTok-haaste leviää” Lasten ja nuorten alttius sosiaalisen median vaarallisille ilmiöille

Ville Kallio

05/2023

TIIVISTELMÄ

Tekijät: Kallio Ville

Opinnäytetyön muoto: Laadullinen tutkimus

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Satu Tiainen ja Jari Hyyti

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on laadullisena tutkimuksena pureutua sosiaalisen median ilmiöihin ja tutkia, miksi juuri nuoret vaikuttavat olevan erityisen alttiita tarttumaan sosiaalisen median haasteisiin tai ilmiöihin, jotka kannustavat rikolliseen tai vaaralliseen käyttäytymiseen.

Opinnäytetyö koostuu teorialtaan sosiaalisen median ja ilmiöiden esittelyosuudesta sekä kirjallisuuskatsauksesta, jossa käsitellään nuoren alttiutta sosiaalisen median ilmiöille, nuoren kehitystä ja sen vaikutusta riskien ottoon, aivojen toimintaa ja sosiaalisen verkoston merkitystä. Edellä mainitut osa-alueet peilaavat läpi opinnäytetyön sosiaalisessa mediassa esiintyvään nuoren vaaralliseen käytökseen, joka on työn punainen lanka.

Opinnäytetyöhön on haastateltu kahta poliisia, jotka toimivat ennalta estävässä toiminnossa ja ankkuripoliisina. Haastatteluilla tuodaan ilmi heidän kokemuksiaan sosiaalisen median vaarallisten ilmiöiden vaikutuksista nuoriin ja etsitään vastauksia siihen, että mistä tämä kaikki kumpuaa – hallitseeko nuori sosiaalista mediaa vai sosiaalinen media nuorta yllytyksen ollessa läsnä vaaralliseen käytökseen? Haastatteluiden yhteenvedot käsitellään peilaten teoriaan, josta luodaan johtopäätöksiä opinnäytetyön alussa esiteltäviin tutkimuskysymyksiin.

Opinnäytetyö tarjoaa kirjallisuudella tuetun poliisityön näkökulman sosiaalisen median ilmiöihin ja niiden ilmenemismuotoihin ja potentiaalsiin perisyihin. Työn loppupuolella on yhteenveto kirjallisuuden ja haastattelujen yhteenvedosta, jota seuraa omat pohdinnat tulevaisuudennäkymistä ja kehitysehdotuksista. Opinnäytetyö päättyy merkityksellisyyden, luotettavuuden ja eettisyyden arviointiin.

Sivumäärä: 37 + 1

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 05/2023

Avainsanat: Nuoret, sosiaalinen media, TikTok, ankkuripoliisi, ennalta ehkäisevä työ

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 AIHE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	4
3 KESKEISET KÄSITTEET	5
3.1 Sosiaalinen media	5
3.2 TikTok	5
3.3 Nettihaaste.....	6
4 VAARALLISET ILMIÖT – ESIMERKKEJÄ.....	6
4.1 Koulu-uhkaukset.....	6
4.2 Väkivaltaan kannustavat haasteet.....	6
4.3 Raskaiden ajoneuvojen kuvaaminen	7
5 TIETOPERUSTA - NUORTEN ALTTIUS RISKEILLE JA YLLYTTÄMISELLE	7
5.1 Kun lapsesta tulee nuori - kehityksen vaikutus riskinottoihin.....	7
5.2 Aivojen kehitys: Etuotsalohkojen kehittymisen merkitys.....	8
5.2.1 Älylaitteiden ja sosiaalisen median merkitys nuoren aivojen kehittymiseen.....	10
5.3 Perheen ja sosiaalisen verkoston merkitys käyttäytymiseen.....	11
5.4 Nuoruudelle ominaista on näyttämisen halu ja alttius yllätyksille	12
5.5 Sosiaalinen media yllätyksen alustana.....	13
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	14
6.1 Tutkimusmenetelmä	14
6.2 Teemahaastattelu	15
6.3 Haastateltavien esittely.....	15
6.4 Haastattelun rakenne ja tavoitteet.....	16
7 TUTKIMUSTULOKSET	16
7.1 Netti-ilmiöiden ajankohtaisuus ja merkittävimmät sovellukset.....	16
7.2 Nettihaasteiden ja ilmiöiden kehityskaari	18
7.3 Ilmiöiden/haasteiden esiintymismuodot ja tekoja yhdistävät ominaispiirteet.....	19
7.4 Nuoret ovat alttiita sosiaalisen median yllätyksille	21
7.5 ”Ottavatko nuoret opikseen?”	24
7.6 Vaikuttamismahdollisuudet vaaralliseen somekäyttämiseen	25

8 JOHTOPÄÄTÖKSET – TULOKSET SUHTEESSA TEOREETTISEEN VIITEKEHYTKSEEN.....	27
8.1 Sosiaalisen median nopeaan tiedonsyöttöön perustuva toimintamalli on haaste impulsiiviseen käyttäytymiseen alttiin nuoren aivoille	27
8.2 Nuori haluaa tulla nähdyksi – sosiaalinen media antaa tälle polun, jossa on vaaransa	28
8.3 Vaikutusmahdollisuudet: nuoren altistuminen sosiaalisen median vaaroille.....	30
9 POHDINTA	31
9.1 Sosiaalisen median ilmiöiden ympärille syntynyt kulttuuri haastaa nuoren kehityksen keskiössä olevat aivot ja sosiaalisen paineen alla tehtävät päätökset	31
9.2 Opinnäytetyön eettisyys	33
9.3 Opinnäytetyön luotettavuus ja merkityksellisyys.....	34
LÄHTEET	36
Liite 1.....	38

1 JOHDANTO

"Vaarallinen villitys leviää Tiktokissa suomalaisnuorten parissa – "tässä leikitään jo hengellä"

- Keski-suomalainen 17.01.2023

"Turun lähiössä leviää vaarallinen Tiktok-haaste nuorten keskuudessa "

- YLE, 26.10.2021

"Nuorten Tiktok-haasteet ovat herättäneet huolta Sylvään koulussa Sastamalassa."

- Tyrvään Sanomat 07.12.2022

Yllä mainittujen kaltaiset otsikot ovat vallanneet viime vuosina enemmän tilaa niin uutisotsikoista kuin eri viranomaisten työpöydiltä. Mitä ovat nämä lyhyessä ajassa suosioon nousseet sosiaalisen median haasteet ja miksi ne saavat yllytettyä nuoria tekemään vaarallisia tai jopa rikollisia tekoja? Kysymyksiä on paljon ja niiden ympärille kietoutuvia sosiaalisen median ilmiöitä sovelluksineen sitäkin enemmän. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan ja etsitään vastauksia siihen, mikä tekee nuorista alttiin yllytyksille, näyttämisen halulle ja huonoille valinnoille sosiaalisessa mediassa: ilmenemis-
muotoina rikollinen toiminta tai muuten vaarallinen käytös sosiaalisessa mediassa, joka voi tietoon tullessaan aiheuttaa myös poliisitehtäviä.

Sosiaalisen median kehitys on ollut silmiinpistävä. Enää sosiaalinen media ei ole pelkästään suljetussa ja tutussa piirissä tapahtuvaa kuulumisten vaihtelua, vaan rinnalle on tullut kasa päin uudenlaisia sovelluksia, jotka perustuvat näkyvyyden ja ennalta tuntemattoman yleisön saavuttamiseen. Nämä kyseiset sovellukset kiehtovat etenkin nuorempaa käyttäjäkuntaa ja niille ominaista on profiloitua vahvemmin kuviin ja videoihin, ei niinkään Facebookin kaltaiseen sanalliseen kerrontaan, jossa kohdeyleisö on tarkasti valikoitu.

Uudenlaiset sovellukset perustuvat näyttökertojen ja seuraajakunnan kasvattamiseen. Näkyvyyttä saadaan omaperäisellä sisällöllä, joka koukuttaa katsojansa. Kyseessä voi olla esimerkiksi harrastusvideo tai jonkinlaisen harvinaisen taidon tai tempun hallitseminen. Kaikki tavat näkyvyyden tavoittelulle eivät valitettavasti ole edellä mainitun kaltaisia harmittomia ja ympäristölleen positiivisia vaikutteita tuottavia. Etenkin nuoriso on löytänyt näkyvyyden saavuttamiseen väylää myös huonoilta teiltä. Sosiaalisen median sovelluksissa tehdään tempauksia, jotka kumpuavat rikolliseen tai vaaralliseen käyttäytymiseen yllyttävistä ilmiöistä. Nämä ilmiöt keräävät myös paljon katselijakuntaa ja kannustavat näin ollen tuottamaan lisää samankaltaista materiaalia. Myös poliisissa on havaittu ilmiön muuttuminen ajankohtaiseksi: vuonna 2022 julkaistussa selvityksessä liittyen alaikäisten väkivaltarikollisuuteen, mainittiin yhtenä uutena piirteenä lisääntynyt sosiaalisen median yhteys tekoihin sekä niiden kuvaaminen (Turkka & Saarholm 2023, 64). Tässä opinnäytetyössä tulen siis

paneutumaan siihen, miksi nuoret vaikuttavat olevan erityisen alttiita tarttumaan edellä mainitun kaltaisiin ilmiöihin, joissa vaarallinen ja rikollinen toiminta ovat ilmenemismuotoja.

Nuoren määritelmä on tässä opinnäytetyössä haasteellista lokeroita tarkasti. Tutkimushetkellä ei ole käytettävissä tietoa, joka antaisi tarkan vastauksen ominaisimmalle ikäryhmälle, joka tarttuu aiheenmukaisiin haasteisiin tai ilmiöihin. Tämän opinnäytetyön sisältämät haastattelut kuitenkin antoivat osviittaa ikähaarukalle, joka on noin 10–16-vuotiaat lapset ja nuoret. Tämä ikähaarukka toimii tässä opinnäytetyössä suuntaa antavana määritelmänä nuoresta puhuttaessa.

Valitun aiheen ja tutkimuskysymyksen selventämisen tueksi opinnäytetyön alkupuolella esitellään sosiaalista mediaa sekä muutama nuorten suosiossa oleva vaarallinen ilmiö. Tämän jälkeen siirrytään valitun aiheen teoriakatsaus, jota seuraa haastattelukappale lopullisine yhteenvetoineen ja johtopäätöksineen.

2 AIHE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan sosiaalisessa mediassa esiintyvien ilmiöiden ja haasteiden innoittamaa nuorten vaarallista ja rikollista käyttäytymistä. Niin tutkimuskysymyksiä kuin opinnäytetyön aiheen suuri vaikuttaja on aiheen ajankohtaisuus: sosiaalisesta mediasta on tullut uudenlainen yllyttäjä nuorille, jotka ovat kehityksensä puolesta erityisen alttiita erinäisille ympäristönsä vaikutteille.

Sosiaalisen median alustoilla esiintyy mitä hurjempia ja vaarallisempia haasteita, jotka toteutessaan saattavat johtaa poliisitehtäviin ja pahimmillaan henkilö- tai omaisuusvahinkoihin. Päämääränä on tuoda tällä opinnäytetyöllä tietoa, miksi sosiaalinen mediasta on tullut viime vuosina suosittu jalansija erilaisille vaarallisille nettihaasteille ja ilmiöille nuorten keskuudessa. Mikä saa nuoren innostumaan vaarallisista ilmiöistä ja miksi sosiaalinen media ilmiöineen on tälle muotoutunut sopivaksi alustaksi? Mikä merkitys on nuoren näyttämisen halulla ja miksi nuori on niin helposti yllytävissä?

Tutkimus toteutetaan laadullisena tutkimuksena, jossa haastattelen kahta Hämeen poliisilaitoksen alueella nuorten parissa toimivaa vanhempaa konstaapelia. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miksi nuoret ovat alttiita yllytyksille ja huonoille vaikutuksille erilaisten sosiaalisten mediassa esiintyvien ilmiöiden ja haasteiden muodossa?
2. Mitä ominaispiirteitä vaaralliseen tai rikolliseen käyttäytymiseen kannustavilla sosiaalisen median ilmiöillä on?
3. Miten näihin ilmiöihin voisi puuttua ennalta estävästi?

3 KESKEISET KÄSITTEET

Tässä kappaleessa esitellään opinnäytetyön sisällön ja termistön kannalta oleelliset sanat kohdistuen sosiaaliseen mediaan ja sen aihealueisiin. Sanat tulevat esiintymään niin teoria- kuin haastatteluosuuksissakin. Tavoite on, että lukija ymmärtää sosiaalisen median määritelmän, nuorten suosiman ja opinnäytetyön kannalta oleellisimman sovelluksen eli TikTokin toimintaperiaatteineen sekä määritelmän nettihaasteelle opinnäytetyössä käytettävässä kontekstissa.

3.1 Sosiaalinen media

Sosiaalinen media on toimintaympäristö, jossa jaetaan erilaisten sovelluksien tai palveluiden välityksellä kuvia, tekstejä ja videoita julkisesti tai kohdennetulle katsojakunnalle. Sosiaalisen median toimintaperiaate perustuu käyttäjien väliseen vuorovaikutukseen ja oman sisällön tuottamiseen. (Hintikka, 2022)

Sosiaaliselle medialle ominaista on jatkuva kehitys, joka ilmenee uusien sovellusten ja toimintatarkoitusten syntymisenä. Esimerkiksi nyt opinnäytetyön julkaisuhetkellä suosiossa ovat lyhyet videot eli sosiaalisen median vakiintuneella termillä ”shorts” – tähän etenkin TikTok on profiloitunut. TikTok on tämän opinnäytetyön aiheen kannalta oleellisin sovellus niin toimintaperiaatteiltaan kuin tuotetulta sisällöltään.

3.2 TikTok

TikTok on vuonna 2017 perustettu videoiden jakamiseen tarkoitettu sosiaalisen median sovellus, jonka ominaispiirteitä ovat ladattavien videoiden lyhyys, nuori käyttäjäkunta ja laajemman yleisön tavoittaminen. TikTokilla arvioidaan olevan yli miljardi käyttäjää ja sen suosio on noussut viime vuosina räjähdysmäisesti. Mobiili.fi sivuston mukaan vuonna 2021 arvioitiin, että TikTokia on käytetty 90 %:ia enemmän kuin edeltävänä vuotena. Tämä näkyy myös sovellusten lataustilastoissa, joita TikTok on hallinnut kuukausitasolla suvereenisti viimeiset vuodet. (Mobiili.fi 2022)

TikTokin käyttötapa perustuu pitkälti sen sisällä syntyviin ilmiöihin ja trendeihin. Tällainen ilmiö tai trendi voisi olla esimerkiksi jonkinlainen tanssi koreografioineen, josta eri käyttäjät tekevät tuhansittain omia versioitaan muiden nähtäväksi. Jonkin yksittäisen tuntemattoman ihmisen tekemä video saattaa päätyä viraaliksi eli nopeasti leviäväksi hittivideoksi muutamassa päivässä. Näiden harmittomien ja hyvän mielen ilmiöiden lisäksi, TikTokissa kiertää myös vaarallisiin ja rikollisiin tekoihin yllyttäviä trendejä, etenkin nuorison keskuudessa. Huomioitavaa on, että enemmistö TikTokin käyttäjistä ei julkaise itse materiaalia, vaan käyttäjäkokemus haetaan katsomalla ja kommentoimalla

muiden käyttäjien videoita. Sovelluksella on helppo etsiä omalle kiinnostuksen kohteille suunnattuja videoita ja tarjonta on laajaa. Videoita löytyy lähes kaikista mahdollisista aiheista.

3.3 Nettihaaste

Nettihaasteet ja -ilmiöt ovat internetissä sekä puhelinsovelluksissa esiintyviä videoita tai kannustusviestejä, joissa yllytetään tekemään käyttäjiä erinäisiä haasteita. Nettihaasteet ovat etenkin nuorison suosiossa ja niitä on sisällöltään laidasta laitaan. Haasteet kuvataan usein ohjeistuksen mukaisesti ja lisätään omalle käyttäjätilille esimerkiksi TikTokiin. Tavoitteena on saada videolle suuri määrä katsojia. Usein haasteet perustuvat musiikkiin, hauskuuteen, jännitykseen tai muunlaiseen hurjapäisyyteen. Kasvavassa määrin haasteissa esiintyy myös ilmiöitä, jotka johtavat esimerkiksi poliisitehtäviin tai vähintään vaarallisiin tilanteisiin. Seuraavassa kappaleessa avataan muutamia esimerkkejä nettihaasteista konkreetian luomiseksi.

4 VAARALLISET ILMIÖT – ESIMERKKEJÄ

Tässä kappaleessa esitellään muutama opinnäytetyöni kannalta suuntaa antava vaarallinen sosiaalisen median ilmiö. Nämä ovat pintaraapaisu isosta kokonaisuudesta, kappaleen tavoitteena ei ole esitellä negatiivisia ilmiöitä kokonaisvaltaisesti. Kappaleen päämäärä on antaa lukijalle muutama konkreettinen esimerkki, jotta aihealue ja asiayhteydet tulevat ymmärrettäväksi myöhempää teoriatarkastelua varten. Tarkoitus on tässä vaiheessa havainnollistaa millaisiin toimiin nuoret voivat päätyä sosiaalisessa mediassa yllytettyinä ja vaikutuksille alttiina.

4.1 Koulu-uhkaukset

Vuonna 2021 loppuvuodesta Pohjanmaalla levisi TikTokissa haaste, jossa kannustettiin tekemään koulu-uhkaus. Haasteen tavoitteena oli lähettää perätön uhkailmoitus sosiaaliseen mediaan nimettömänä ja saada sekasorto aikaan koululla, ilman minkäänlaista todellista teon toteuttamistarkoitusta. Poliisin mukaan tästä haasteesta tuli useampi poliisitehtävä ja ainakin kaksi teosta epäiltyä otettiin kiinni poliisin toimesta, molemmat eri paikkakunnilla toteutetuista uhkauksista. (YLE 2021)

4.2 Väkivaltaan kannustavat haasteet

Keväällä 2022 Turussa levisi nuorison keskuudessa sosiaalisen median ilmiö, jossa kannustettiin kuvaamaan väkivaltavideoita tai sukupuolisiveellisyttä loukkaavaa materiaalia. Haasteet yllyttivät nuoria tekemään väkivaltaisia tekoja, joita mukana olevat kuvaisivat ja jakaisivat sosiaaliseen mediaan. Nuorimmat haasteeseen osallistuneet ja poliisin tietoon tulleet olivat 13-vuotiaita. Ilmiöistä koi-tui poliisille tehtäviä ja yksittäisiä pahoinpitelyjä tutkittavaksi. (YLE 2022)

4.3 Raskaiden ajoneuvojen kuvaaminen

Tämän esimerkin tavoite on tuoda esille hieman harmittomampi haaste, joka saattaa huonosti toteutettuna aiheuttaa sekä nuorille, että liikenteelle vaaraa ja sitä myöden poliisille tehtäviä. ”Rekkaspottaus” eli raskaiden ajoneuvojen kuvaus on nuorison suosima harrastus, jossa kuvataan videolle ohi meneviä rekkoja sosiaaliseen mediaan. Tavoitteena on löytää liikenteestä harvinaisia rekkoja, saada niiltä ääni- tai valomerkki videolle ja ladata se sosiaaliseen mediaan, usein TikTokiin. Rekkaspottaus on herättänyt huolta poliisissa, jonka mukaan rekkoja mennään kuvaamaan liian läheltä, joka vaarantaa usein varsin pienikokoisen kuvaajan terveyden kuin myös rekankuljettajan keskittymiskyvyn. Rekkaspottaus on ollut ilmiönä suosittu jo useamman vuoden ja harrastuksen turvalliseen suorittamiseen on tehty yhteistyötä niin poliisin, koulun kuin ammattikuljettajien tiedotuskampanjoilla esimerkiksi jakamalla huomioliivejä. Aihe on pysynyt kuitenkin jatkuvasti negatiivisessa sävyssä tapetilla, kun nuoriso ohjeistuksista huolimatta, päätyy kuvaamaan vaarallisiin paikkoihin ohikulkevaa raskasta ajoneuvoa. (Poliisi.fi 2021)

5 TIETOPERUSTA - NUORTEN ALTTIUS RISKEILLE JA YLLYTTÄMISELLE

Tässä kappaleessa esitellään nuoruuden kasvukehitystä ja aivoissa tapahtuvia muutoksia, jotka johtavat nuorten riskialttiiseen ja yllytyksille alttiiseen käytökseen. Kappaleessa keskitytään niihin syihin, jotka johtavat riskinottoihin ja näyttämisen haluun – kaikkia nuoria tämä ei koske, mutta tietoperustan tavoite on tuoda esille tietoa siitä, että miksi osa nuorista altistuu toisia herkemmin yllytyksille, riskinotoille ja näyttämisen halulle. Suurin osa nuorista voi hyvin, mutta oireilevassa vähemmistössä ongelmat, käytöshäiriöt ja hölmöt teot kasaantuvat edelleen huolestuttavassa määrin (Sinkkonen 2010, 52).

5.1 Kun lapsesta tulee nuori - kehityksen vaikutus riskinottoihin

Siirtymä lapsesta nuoreksi on isoa muutoksen aikaa. Niin keho kuin aivotkin ottavat suuria askeleita lyhyessä ajassa. Tässä murrosvaiheessa aivoissa tapahtuu suuria muutoksia, jotka konkretisoituvat neljään osa-alueeseen neuropsykiatri Daniel J. Siegelin mukaan: elämyshakuisuuteen, sosiaalisuuteen, tunteisiin ja luovuuteen. Nämä aivoissa tapahtuvat muutokset luovat nuorille uusia piirteitä, joihin kuuluu uusien asioiden kokeileminen, vahvat tunteet ja ympäristön asettamien toiminnallisten odotusten vastustaminen. Nopeat muutokset saavat aikaan niin positiivisia kuin myös haasteita luovia vaikutuksia. (Siegel 2013, 18)

Elämishakuisuus tässä nuoreksi siirtymisen alkutaipaleella esittäytyy nuorelle haluna yrittää uudenlaisia asioita, jolloin myös suuret tunteet tuntuvat tavoittamisen arvoisilta. Nuori saattaa tavoitella ja tehdä asioita, miettimättä niiden seurauksia tai välittämättä käsillä olevista riskeistä. Nuoret saattavat elämishakuisuuden keskellä olla äkkipikaisia liikkeissään (Siegel 2013, 19). Tämä kaikki on myös osa myös luontaista itsenäistymistä, joka valmistaa nuorta aikuisuuteen. Kyse ei ole siis pelkästään oireilusta tai kitkettävästä ongelmasta, vaan myös tärkeästä vaiheesta, jossa nuori opettelee rajojaan ja rakentaa identiteettiään omilla päätöksillään: nuori alkaa luoda omia tavoitteitaan ja ymmärtämään ihmissuhteiden ja oman toimintansa merkitystä, ilman että kaikki toiminta perustuisi auktoriteettien odotuksiin (Siegel 2013, 100).

Nuoruudesta haastavan tekee nopea kehitys, jossa aivot, itsehillintä ja kyky tehdä järkeviä päätöksiä eivät aina kävele käsi kädessä. Keskushermosto kehittyy nopealla tahdilla ja hormonit alkavat jylläämään, mutta samalla erilaisten impulssien kontrollointiyksikkö aivoissa on vielä kehitysvaiheessa. Etenkin murrosiän alkaessa nuori saattaa tehdä hölmöjä ja seurauksista piittaamattomia tekoja, joihin ei olisi päätyttyä muutamaa vuotta aikaisemmin. Kuvitellusta teosta pari vuotta eteenpäin mennessä, saattaa olla hyvinkin samanlainen tilanne kuin ennen murrosikää: nuorta hävettää taakse päin katsottuna oma teko eikä hän ymmärrä mikä on ajanut hänen sellaisen toiminnon pariin. (Sinkkonen 2010, 43)

On myös huomioitavaa, että nämä nuoruusiässä otetut riskit näyttäytyvät myös tilastollisesti. On arvioitu, että lapsuuden alusta nuoruuden viimeisille vuosille, on vammautumisen ja kuolemanriski kasvanut jopa 200–300%-yksikköä. Usein näihin liittyy liiallinen halu ottaa riskejä, koitella rajojaan ja omien kykyjen vääränlainen tulkinta. (Dahl 2004)

5.2 Aivojen kehitys: Etuotsalohkojen kehittymisen merkitys

Nuoruudessa tapahtuva riskialtis käyttäytyminen ei ole pelkästään ympäristöstä tai sosiaalisista näkökulmista riippuvaista toimintaa, vaan siihen sisältyy myös paljon aivoissa tapahtuvia muutoksia. Nämä muutokset saavat nuoren toimimaan herkemmin harkitsemattomalla tavalla. Aivojen nopea kehittyminen ja samanaikainen keskeneräisyys aiheuttavat sen, että nuoren käytös ei ole aina kontrolloitua ja harkintakyky voi pettää lähes huomaamatta. Aivot eivät ole vielä nuoruudessa valmiit ja niiden kehittyminen jatkuu läpi elämän, vastoin vanhoja harhaluuloja kehityksen pysähtymisestä. (Huotilainen & Peltonen 2017, 86)

Yksi suurimmista vaikuttajista riskialttiiseen käytökseen on otsaluun takana olevien etuotsalohkojen kehittyminen. Murrosiässä aivojen etuotsalohkot ovat erityisen suuresti kehittyvä osa-alue. (Huotilainen & Peltonen 2017, 88). Etuotsalohkojen yksi merkityksellinen tehtävä on olla osallisena aivojen tiedonkäsittelytilanteissa, jotka ovat haastavia tai älykkyyttä vaativia. Etuotsalohkot esimerkiksi ovat vastuussa itsehillinnän säätelystä ja päätöksenteosta mielelle vaativissa tilanteissa. Nuoruudessa ja etenkin teini-ikäisenä etuotsalohkot ovat vasta kehitysasteella, sillä niiden lopullinen kehitynein toimintataso tavoitetaan varsin hitaasti, arviolta noin kaksikymmentäviisivuotiaana. (Kosola ym. 2019, 13-14)

Kehitysvaiheessa olevat etuotsalohkot vaativat elämäkokemusta, toistoja ja oppimiskokemuksia kehittyäkseen. Nuoruudessa tämä usein tarkoittaa sitä, että etuotsalohkot eivät pysty säätämään ja päättämään oikeanlaista toimintamallia tilanteeseen, joka on esimerkiksi riskialtis: nuori saattaa ajautua toimimaan impulsiivisesti. (Kosola ym. 2019, 14) Tällöin nuori ei osaa suhteuttaa käytöstään seurauksiin ja hetkellinen päähänpisto lyhytkatseisen jännityksen tai onnistumisen tunteen metsästämiseksi syrjäyttää ajatuksen vakavista tai vaarallisista seurauksista. Nykyaikana yksi impulsiivisen käytöksen purkautumismuoto on tänä päivänä sosiaalisen median haasteet. Haasteet kulminoituvat yllytykseen ja rajojen koettelemiseen, jolloin tapahtuu juuri edellä mainitun tiedonkäsittelytilanne aivoissa: Esimerkiksi Ikkunan rikkominen kameran edessä saattaa tuntua hetkessä kutkuttavalta mahanpohjassa. Tällöin halu vastata sosiaalisen paineen luomaan odotukseen tuntuu palkitsevalta, vaikka negatiiviset seuraukset ja niiden myötä tulevat vastuut ovat eittämättä edessäpäin.

Teini-iässä toiminnansäätely perustuu usein siis niin sanottuun palkkionhakuisuuteen. Palkitsemisen tunnetta ohjaa aivojen limbisen järjestelmä, joka luo mielihyvää riskien kohtaamisesta ja niistä suoriutumisesta. Nuoruudessa tämä aivojen osa-alue on poikkeuksellisen dominoiva vaikuttavuudeltaan nuoren käyttäytymiseen ja tyyntyy aikuisuuden myötä. Nuori saattaa jättää seurauksien käsittelyn toissijaiseksi, jos ympäristöltä on mahdollisuus saada positiivinen seuraus mielihyväkukulle – vaikkakin se olisi lyhytaikainen ja pitäisi sisällään suuria riskejä. Tämä aivojen mekanismi nauttia palkitsemisen tunteesta liittyy myös vahvasti jo aikaisemmin mainittuihin etuotsalohkoihin, joka pyrkii hallitsemaan toimintaa, mutta kehittyvässä vaiheessa ei aina pysty neutralisoi-
maan limbisen järjestelmän halua päästä riskien äärelle. Etuotsalohkojen kehittymättömyys, limbisen järjestelmän aktiivisuus ja nuoren halu itsenäistyä ovat haastava yhdistelmä: Nuori ei välttämättä osaa ajatella käsillä olevaa hetkeä pidemmälle tarttuessaan uhkarohkeaan tekoon. (Huotilainen & Peltonen 2017, 96)

5.2.1 Älylaitteiden ja sosiaalisen median merkitys nuoren aivojen kehittymiseen

Nuori, joka selaa puhelintaan ja on syventynyt sosiaalisen median maailmaan, saattaa näyttää ulospäin varsin seesteiseltä ja rauhalliselta. Todellisuudessa kuitenkin nuoren aivot saattavat olla todella suuren stimuloinnin kohteena, vaikka fyysinen habitus viestittäisi muuta. Sosiaalinen media laittaa aivot käsittelemään suuren määrin erilaista viestintää ja liikkuvaa informaatiota. Etenkin sosiaalisisiin suhteisiin yhdistyvää tietoa aivot käsittelevät päivän mittaan suuren määrän sosiaalista mediaa aktiivisesti käytettäessä. (Kosola ym. 2019, 16)

Nuoren aivot ovat lapsuudessa ja nuoruudessa suuressa kehityksen ja muutoksen vaiheessa, kuten aikaisemmissa kappaleissakin on todettu. Sosiaalinen media luo oman vaikutteensa kehityksen kaareen. Nuorelle on tärkeää tulla hyväksytyksi ja nähdyksi, joka ilmenee myös sosiaalisessa mediassa: Nuoren aivot reagoivat mielihyvään aikuisuutta vahvemmin, jolloin ne saattavat olla alttiimpia myös sosiaalisesta mediasta saataville palkkioille. Näitä palkkioita ovat mm. sosiaalisessa mediassa saadut kannustavat viestit ja suuret tykkäysmäärät – tällä epäillään olevan yhteys mielihyvakeskuksen poikkeukselliseen aktivoitumiseen. Lisäksi jos nuori vastaanottaa hänen tottumuksiinsa nähden erilaista palautetta sosiaalisessa mediassa, tämä näkyy nuoren aivoissa vahvempana reaktiona kuin täysi-ikäisyydestä jo pidemmälle ikää kerryttäneillä. Tämä johtaa siihen, että nuori mahdollisesti muuttaa ajatuksiaan tai toimintojaan mukautuakseen kaveripiirinsä odotuksiin. Tutkimuksissa on löydetty näkemyksiä, jotka viittaisivat siihen, että nuoren aivojen mielihyvakeskuksessa voi tapahtua rakenteellisia muutoksia liittyen edellä mainittuun palkitsemisen tunteeseen. Tutkijoiden mukaan hermosoluyhteydet saattavat vähentyä palkitsemisen tunteen tavoittelusta, jolloin hauska ja harmittomasta sosiaalisen median käyttökokemuksesta muuttuukin pakonomaisia piirteitä sisältävä kokonaisuus. Tällöin oman sosiaalisen median tarkkailu voi ottaa liiallisen vallan ja näkyvyyden jahtaamisesta tulee pakkomielle. (Kosola ym. 2019, 18)

Tässä vaiheessa nämä ovat vielä spekulatioita, sillä tutkimuksen mukaan myös aivojen luontaiset eroavaisuudet voivat olla osasy, jolloin ei voi täysin varmuudella sanoa kuinka suuri vaikuttavuus sosiaalisella medially on aivoihin negatiivisten vaikutteiden osalta. Lisäksi on hyvä huomioida, että sosiaalinen media ja älylaitteet myös mahdollistavat paljon asioita, joten pelkästään pirujen seinille maalaaminen ei ole järkevää. Oikein ja hallitusti käytettynä, älylaitteet antavat nuorelle oppimisen lähteitä, itsensä ilmaisun alustan ja arkea tukevan toiminnon. Tärkeää on pitää tämä osa-alue hallittuna, jolloin se ei syö pois muita elämän tärkeitä osa-alueita, kuten unta, ruokavaliota ja liikuntaa. (Kosola ym. 2019, 20)

5.3 Perheen ja sosiaalisen verkoston merkitys käyttäytymiseen

Lapsuudessa ja nuoruudessa luodaan paljon kaverisuhteita ja etenkin murrosiän saapuessa sosiaalisen verkoston merkitys omaan päätöksentekoon ja sitä myötä aseman löytämiseen ovat suuressa roolissa. Kavereiden sanat ja odotukset alkavat vaikuttaa merkityksellisemmiltä, kun taas samanaikaisesti vanhempien sanat saattavat herkemmin kaikkia ohia korvien. Vaikka vanhemmat kannustivat ja kehuivat esimerkiksi nuoren tapaa pukeutua, ei se riitä täyttämään tyhjää aukkoa, joka jää, jos nuori ei saa samanlaista hyväksyntää ja kannatusta omassa kaveriporukassaan samaisesta aiheesta. (Sinkkonen 2010, 57)

Luonnollinen osa nuoruutta on irrottautuminen vanhemmista. Se on tärkeä ja tarpeellinen osa kasvua ja itsenäistymistä. Tänä aikana kaverisuhteiden merkitys kasvaa: Tukea haetaan enemmän omasta ystäväpiiristä. Oma identiteettiä luodaan sen mukaan, mikä on kaveripiirissä hyväksyttävää ja taas vastakkaisesti auktoriteettien, kuten vanhempien tai opettajien odotuksia pidetään vähempi arvoisina. Tästä esimerkkinä voidaan kuvata kaveriporukassa vallitseva pukeutumisvillitys – tällöin nuori ottaa sen todennäköisesti omakseen, jos muutkin niin tekevät. Vastaavasti, jos koulussa käydään oppilaan ja opettajan välinen keskustelu, jossa aiheena on nuoren koulumenestyksen kohentaminen niin tällöin nuori saattaa vain vahvistaa identiteettiään siitä, että toimii juuri päinvastoin ohjeistuksia ja toivomuksia - kapinoiden ja haastaen opettajan odotusarvoja. (Siegel 2014, 14–15).

Myös perheellä on suuri merkitys lapsen käytökseen ja sitä myöten nuoruuden siirtymävaiheeseen. Jos lapsi kokee pienestä pitäen perheessään jatkuvaa ahdistusta, pelkotiiloja ja huonoa kohtelua niin tällöin on riski, että kaikki aivoradat eivät kehity toivotulla tavalla. Jo ensimmäinen elinvuosi saattaa olla merkityksellinen tulevan nuoruuden kannalta. Ensimmäinen elinvuoden jälkimmäisellä neljänneksellä aivoissa kehittyvä orbitofrontaalinen aivokuori. Tällä kyseisessä ikävaiheessa kehittyvällä osalla on suuri vaikutus ihmisen kykyyn toimia sosiaalisissa tilanteissa. Kyseinen aivojen osa vastaanottaa tietoa muualta aivoista ja luo sen jälkeen päätöksiä kohti valittua toimintaa. Edellä mainitut lapsen kaltoin kohteluun viittaavat tekijät saattavat vaurioittaa edellä mainittua aivojen kehitystä vakavin seurauksin, johtaen nuoruuden käytöshäiriöihin. (Siegel 2014, 173)

Lapsuus on siis erityisen herkkää aikaa. Jos lapsi tai nuori kasvaa väkivaltaisessa perheessä, on seuraukset ja oireet usein vakavia. Tällöin nuoren kyky ymmärtää ympäristöään on jo lähtökohtaisesti viety häneltä pois, turvallisuuden tunne on vaurioitunut ja kokemus oikeasta ja väärästä on ristiriitainen. Lapsi tai nuori saattaa toimia väärin hyvinkin pienien ärsykkeiden johdosta, koska ei osaa luokitella ympäristöään tai sieltä tulevia ärsykeitä. (Siegel 2014, 175)

5.4 Nuoruudelle ominaista on näyttämisen halu ja alttius yllytyksille

Nuoren keskushermoston ja aivojen kehityksen lisäksi, toimintaan vaikuttaa suuresti luontainen tarve löytää vakaa asema omasta kaveriporukasta, jossa nuori tulisi niin nähdyksi kuin kuulluksi. Nuorena hyväksynnän saavuttamisella on suuri merkitys: jos nuori kokee, että muiden innoittamana hölmöihin tekoihin lähteminen saattaisi parantaa hänen sosiaalista statustaan, on hyvin mahdollista, että hän tulee näin toimimaan. Tämä vaihe on jälleen suuri muutos lapsuudesta nuoruuteen siirtymisen välillä: vielä lapsena oman vanhemman sana ja odotusarvo häntä kohtaan olisi ollut painoarvoltaan suurempi ja hölmöt teot olisi todennäköisemmin jäänyt tekemättä. (Sinkkonen 2010, 44)

Yhteenkuuluvuuden tunne ja kavereiden kunnioituksen saavuttaminen ohjaa usein nuorten toimintaa. Aikaa käytetään paljon hyvään, kuten yhdessä harrastamiseen ja opiskeluiden edistämiseen, mutta vastapainoisesti myös vaarallisille seurauksille altis käyttäytyminen lisääntyy kaveriporukassa. Nuori haluaa näyttää olevansa osa porukkaa, jos se on vaatimus kunnioituksen ja yhteisön ylläpitämiseksi. Kaveriporukassa usein seurauksien pohtiminen siirretään sivuun, jolloin vaarat ja riskit jopa unohdetaan kokonaan tavoitellessa mielihyvää ja uusia kokemuksia. Nuori saattaa myöntyä kaveriporukan tahtoon varsin herkästi, usein taustalla on toive etuuksista (sosiaalinen status kohenee) tai vastaavasti pelkokuva rangaistuksi tulemisesta, jos jää sivuun toiminnasta (Vilkkö-Riihelä & Laine 2012, 107). Klassinen esimerkki on, että kaveriporukassa lähdetään tekemään jonkinlaista nopeasti keksittyä haastetta (esimerkiksi pitkä hyppy vaativan rotkon yli) ja jokainen tekee sen vuorollaan. Jo pelkästään yhden epäonnistuminen isosta seurueesta, saattaa olla pahimmillaan seurauksiltaan vakava ja jopa loppuelämään vaikuttava. (Siegel 2013, 95–96)

Nuoren alttiutta impulsiiviselle käyttäytymiselle usein hyväksikäytetään kaveriporukassa yllyttämisen muodossa. Nuoret eivät ole keskenään tasavertaisia kehitykseltään, osa pystyy hillitsemään ja kontrolloimaan toimintaansa paremmin ja osalla on alttius vastata pienempiinkin ärsykkeisiin. Nuori, jolla oma itsehillintä toimii hyvin saattaa hakea mielihyvää ja viihdykettä niiden yllyttämisestä, joiden tietää sortuvan herkemmin esimerkiksi hölmöilyyn. (Huotilainen & Peltonen 2017, 90) Edeltävän esimerkin kaltainen näyttämisen halu kytkeytyy myös sosiaalisen merkityksellisyyden lisäksi aivojen toimintaan ja kehitysvaiheeseen. Tutkimukset ja aivokuvaukset kertovat, että mielihyväkeskus on aktiivisimmillaan jännittävien tapahtumien äärellä. Tämä aktivoituminen on etenkin nuorilla vilkkaampaa kuin aikuisilla ihmisillä. Tutkimuksissa on havaittu, että esimerkiksi liikenteessä nuoren kyydissä olevien määrä vaikuttaa lisäävästi nuoren kuljettajan päätöksiin ottaa riskejä ja nostaa nopeutta. (Turkka & Saarholm 2023, 75)

Sosiaalisen median ja älypuhelimien valtakautena erilaiset tempaukset ja ilmiöt saadaan tehtyä suuremmalla volyymilla. Sosiaalisesta mediasta on tullut siis suosittu alusta yllytyksille. Nuoret tekevät tempauksiaan ja ne jaetaan TikTokiin tai Snapchattiin. Pian videot tavoittavat muitakin, jotka eivät ole tekohetkellä olleet läsnä. Tämä voi motivoida nuorta jatkamaan toimintaa, jos hän on saanut kunnioitusta ja huvitusta aikaiseksi ympäristössään. (Turkka & Saarholm 2023, 193)

5.5 Sosiaalinen media yllytyksen alustana

Sosiaalinen media on poikkeuksetta osa lähes jokaisen nuoren elämää Suomessa. Viimeistään älypuhelimet ovat vakiinnuttaneet sen aseman, noin 98 % nuorista käyttää internetiä älypuhelimien kautta. (Tanner ym. 2020, 29)

Sosiaalinen media toimii parhaimmillaan ja myös pahimmillaan kuin päihde. Sosiaalisesta mediasta saatavat tunnetilat, kuten tykkäyksien tai näkyvyyden saaminen voi tuottaa yksilölle mielihyvää eli tällöin aivojen mielihyvän kokemuksesta vastaava dopamiini aktivoituu. Tällöin voi hyvin kokea saavuttaneensa toiminnallaan sellaista, mitä haluaa kokea uudestaan. Kyseessä voi olla esimerkiksi hyvää suosiota saanut somepäivitys tai TikTokiin ladattu video. Kokemuksen toistuessa useamman kerran, aivot pyrkivät tavan ja seurauksen saavuttamisen jatkuvaan aktivoimiseen mielihyvän saavuttamiseksi. Pidemmällä aikavälillä aivot ei kuitenkaan tyydy tasaisen harvaan tahtiin vaan mielihyvän täyttymiseksi aivot haluavat kasvattaa intensiteettiä sen saavuttamiseksi niitä keinoja käyttäen, joista mielihyvää on todettu saatavan. Tämä voi helposti johtaa sosiaalisen median riippuvuuteen. (Tanner ym. 2020, 23-24).

Sosiaalisen median kohtuullisen käytön kannalta on oleellista, että nuori pystyy asettamaan rajoja itselleen ja tunnistamaan riippuvuuden tunnusmerkit, joilla aivot pyrkivät saamaan itselleen mielihyvää. Jos nuori pystyy asettamaan itselleen rajoja, hänellä on parempi kyky pitää kontrollissa tarpeensa saada nopeasti vastaanotettavaa mielihyvää – tällainen mielihyvä on usein välttämisen arvoista eikä luo kovinkaan vahvaa pohjaa mihinkään suuntaan. Jos nuorella ei ole rajoja niin sosiaalisen median riippuvuus voi hidastaa tai passivoida muita elämässä esiintyviä tavoitteita. Nuoren kehitysvaiheessa olevat aivot eivät pysty yhtä hyvin säätämään ja käsittelevään riippuvuutta tunnetilana, verrattaessa aikuisuuteen. Tätä kykyä säätää eritoten etuotsalohkot jo aikaisemmin työssä mainitut etuotsalohkot, jotka kehittyvät nuoruudessa kaikista hitaimmalla tavalla. Tästä syystä nuoret ovat herkempiä tekemään asioita sosiaalisessa mediassakin vähemmällä mietinnällä ja myös riippuvuuden syntyminen tapahtuu helpommin. (Tanner ym. 2020, 24)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimuskysymyksiin etsitään vastauksia kirjallisten ja tutkimuksellisten lähteiden kautta, pääpainona nuorten kehitys, ympäristön luoma paine sekä sosiaalisen median käyttö. Kirjallisten lähteiden lisäksi opinnäytetyössä haastatellaan kahta poliisiorganisaation työntekijää. Toinen haastatteluvastaavista toimii ankkuripoliisina ja toinen ennalta estävässä ryhmässä. Haastatteluiden päämäärä on tuoda poliisin kokemuksellista näkökulmaa tutkimuskysymyksiin, saada tietoa, miten ilmiöt näyttäytyvät poliisin työssä ja miten poliisin työpöydälle konkretisoituvia negatiivisia ilmiöitä sosiaalisessa mediassa mahdollisesti voitaisiin ennaltaehkäistä. Haastatteluiden tuloksia verrataan kirjallisiin lähteisiin, joista luodaan johtopäätöksiä tutkimuskysymykseen.

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tässä tutkimuksessa tutkitaan ja käsitellään nuorten rikollista ja vaarallista toimintaa, jossa sosiaalinen media on toiminut vaikuttavana tekijänä. Käytännössä tällä viitataan nuorten sosiaaliseen mediaan lataamiin kuviin ja videoihin, jotka ovat aiheuttaneet poliisille tehtäviä tai tutkittavaa. Opinnäytetyö on suunnattu lisäämään tietoisuutta poliisiorganisaatiolle erilaisista ilmiöistä ja haasteista, jotka saavat nuoria toimimaan vaarallisella tai rikollisella tavalla sosiaalisessa mediassa. Tavoitteena on löytää juurisyitä sille, miksi nuori altistuu tällaiselle käyttäytymiselle ja mitkä ovat sen ilmenemismuotoja sosiaalisessa mediassa.

Opinnäytetyö on toteutettu käyttäen kvalitatiivista - eli laadullista menetelmää. Opinnäytetyötä varten on haastateltu kahta vanhempaa konstaapelia Hämeen poliisilaitokselta, joilla on kokemusta nuorten parissa toimimisesta työnkuvansa puolesta. Laadullinen tutkimus perustuu teorian keräämiseen, joka luo raamit käsiteltävälle aiheelle. Teorian kerääminen perustuu pitkälti tutkijan omaan lähestymistapaan aihetta kohtaan – mistä näkökulmasta tutkija lähestyy, mikä on hänen tietotasonsa aiheesta ja millaisia keinoja tutkimuksen tekemisessä valinnan mukaan käytetään. Laadullisessa tutkimuksessa aiheen työlle oleellinen termistö avataan, kohdennetaan se oikeisiin raameihin ja tuodaan esille mahdollisesti termien kosketuspinnat suhteessa toisiinsa. Tämä opinnäytetyöni mukainen laadullinen tutkimusni perustuu aineistolliselta hankintametodiltaan kirjalliseen tiedonhankintaan ja haastatteluiden toteuttamiseen, jotka ovat perinteisiä laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Haastattelun perusideologia on varsin yksinkertainen: Jos ihmiseltä halutaan saada tietoa hänen ajatuksistaan tai toimintatavoistaan, paras lähestymistapa on kysyä henkilöltä itseltään. (Tuomi & Sarajärvi 2022, 83)

6.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu tarkoittaa haastattelun mallia, jossa edetään etukäteen päätettyjen aihealueiden kautta, joiden ympärille luodaan täsmäntäviä kysymyksiä. Teemahaastattelun vahvuus on mukautuvaisuus haastattelutilanteeseen: haastateltavan vastaukset voivat antaa suuntaa haastattelulle ja luoda uusia lähestymistapoja kysymyksien luomiseen, joita ei välttämättä ollut aiemmin huomioitu etukäteen osattu arvioida. Menetelmällisesti teemahaastattelulla halutaan nostaa esille haastateltavan näkemyksiä ja omia johtopäätöksiä käsiteltävästä aiheesta. Vaikka teemahaastattelu on toteuttamismuodoltaan avoin ja antaa mahdollisuuden kohdentaa haastattelun sisältöä vastausten mukaan niin tästä huolimatta tutkimuskysymykset ja lähtökohtaiset tavoitteet tulee pitää haastattelun tavoiteltavana keskipisteenä. Käsiteltävien aiheiden on hyvä perustua osaltaan myös tutkimuksen teoreettiseen kontekstiin – siihen mitä aihealueesta tiedetään jo ennen haastattelua.

Teemahaastatteluun liittyy myös paljon haastattelijan tekemiä valintoja. Teemahaastattelu voi olla rakenteeltaan lähellä avointa haastattelua vastaava tai toisinaan myös varsin järjestelmällisesti edistyvä kokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2022, 87–88)

6.3 Haastateltavien esittely

Lähestyessä ajatusta haastateltavien valinnasta, tavoite oli selkeä: haastatella poliisissa toimivia henkilöitä, joilla on kokemusta niin nuorison kanssa toimimisesta kuin myös sosiaalisen median käyttämisestä osana työnkuvaa.

Lähestyin työn puitteissa jo suunnitteluvaiheessa kahta vanhempaa konstaapelia Hämeen poliisilaitokselta, joiden kohdalla edellä mainitut työn kannalta oleelliset kriteerit täyttyivät. Sain kummaltakin henkilöltä myöntävät ja vilpitöntä halukkuutta osoittavat vastaukset haastatteluiden toteuttamiselle. Lopulta Hämeen poliisilaitoksen myöntämän tutkimusluvan jälkeen haastatteluajat sovittiin ja ne toteutettiin keväällä 2023. Molemmat konstaapelit haastateltiin erikseen perättäisinä päivinä. Haastateltavissa konstaapeleista toinen toimii ankkuripoliisissa ja toinen poliisin ennalta estävässä toiminnossa. Heidän työnkuvaansa kuuluu mm. kouluvierailut, somepoliisina toimiminen, jalkautuminen nuorison keskuuteen ja nuorten kuuleminen rikosasioissa. Yhteensä haastateltavilla on lähes kaksikymmentä vuotta poliisikokemusta nuorten parissa toimimisesta. Molemmat haastateltavat käyttävät laajasti eri sosiaalisen median alustoja osana työnkuvaansa.

Haastateltavat konstaapelit työnkuvineen on eritelty työssä seuraavasti:

H1 – Ennalta estävä toiminto

H2 – Ankkuripoliisi

6.4 Haastattelun rakenne ja tavoitteet

Haastatteluiden tavoitteena on saada poliisin ammatillisesta näkökulmasta vastauksia siihen, mikä ajaa nuoria rikollisen tai vaarallisen käyttäytymisen pariin sosiaalisessa mediassa. Haastatteluilla selvitetään ilmiöiden ajankohtaisuutta ominaispiirteineen, nuoren sosiaalisen statuksen merkitystä sekä niitä asioita, jotka altistavat ylipäättään nuorta sosiaalisessa mediassa haasteiden/ilmiöiden muodossa toteutettaville yllytyksille. Haastatteluissa myös ajankohtaisuus on tärkeässä osassa: mitkä sovellukset ovat tällä hetkellä nuorten suosimia ja onko ilmiöiden osalta ollut havaittavissa jonkinlaista kehityssuuntaa viime vuosina suuntaan tai toiseen. Haastattelulla kerätään tietoa, joka johtopäätöksissä teoriaan yhdistettynä antaa niin poliisille kuin muillekin organisaatioille lisätietoa nopeasti kasvaneesta sosiaalisesta mediasta ja sen sisältämistä ilmiöistä, jotka ovat viime vuosina kasvavissa määrin vieneet nuoria mitä vaarallisempien tai jopa rikollisuuteen yllyttävien ilmiöiden pariin.

Jokaisessa kappaleessa avataan ensimmäisenä näkökulmaa, jolla lähestytään otsikonmukaista osa-aluetta ja tämän jälkeen kerron tavoitteet, joihin osa-alueella pyritään saamaan tietoa. Haastatteluiden rakenne on jokaisessa alaotsikossa toteutettu samalla tavalla: ensin aiheen yleinen esittely, jonka jälkeen ennalta estävässä toiminnossa toimivan vanhemman konstaapelin (H1) vastaukset lainauksineen. Tämän jälkeen kappaleessa esitellään ankkuripoliisina toimivan vanhemman konstaapelin (H2) vastaukset lainauksineen.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä kappaleessa avaan haastatteluissa esille nousseet tutkimustulokset. Tutkimuksen kannalta avainasemassa ovat olleet työn alussa mainitut tutkimuskysymykset sekä teoriaosuudesta nousseet huomiot, joihin haastatteluilla pyritään löytämään joko yhtymä – tai eriävälle tielle vieviä kohtia. Edellä mainitun kappaleessa kertamani mukaisesti, tulen avaamaan jokaisen aihealueen kohdalla lähestymistapaa kuvaavan johdannon ja tavoitteen otsikonmukaiselle haastattelun osa-alueelle.

7.1 Netti-ilmiöiden ajankohtaisuus ja merkittävimmät sovellukset

Aloitin haastattelut yleisluotaavalla kysymyksellä, että näkyykö haastateltavien työnkuvassa sosiaalisen median ilmiöt ja haasteet, jotka kannustavat nuoria rikolliseen toimintaan tai vaaralliseen käyttäytymiseen. Kysymyksen tavoitteena oli luoda lähtökohdat haastattelulle – ilmiöiden olemassaolon allekirjoittaminen tai kieltäminen luovat pitkälti opinnäytetyöni kannalta oleellimmän lähestymistavan haastattelun kululle. Olin valmistautunut molempiin mahdollisiin vastauksiin, joskin jo teoriaan ja ajankohtaisiin uutisiin perehtyminen antoi osviittaa todennäköisemmästä vastauksesta. Tämän

jälkeen kysyin ajankohtaisimmista sovelluksista – onko olemassa selvää rajausta missä liikkuu eniten rikoksiin tai vaarallisiin tekoihin liittyviä ilmiöitä tai haasteita?

H1 lähestyi kysymystä vastaamalla, että rikoksiin syyllistyneitä nuoria puhutettaessa, nousee usein esille sosiaalisessa mediassa esiintyneen ilmiön seuraaminen ja matkiminen. Etenkin TikTok ja Snapchat näyttävät sovelluksina, joissa tapahtuu paljon poliisin työpöydälle päätyviä asioita – sosiaalisen median haasteet ja ilmiöt ovat siis tulleet varsin tutuksi osa-alueeksi poliisityötä. H1 kertoi, että viime aikoina koulut ovat ilmoittaneet poliisin tietoon erilaisia haasteita tai ilmiöitä, jotka kiertävät sosiaalisessa mediassa nuorten keskuudessa. Edellä mainittuihin koululta ilmoitettiin haasteisiin ovat lukeutuneet muun muassa näpistysaaste tai petoshaaste, jossa punnitaan tahallaan irtokarkkeja väärin. H1 kertoi myös, että sosiaalisessa mediassa liikkuu nykyään paljon väkivaltaista materiaalia, jotka ovat myös altistaneet nuoria huonoille päätöksille – oikeaa, väärää tai teon seurauksia ei välttämättä osata vielä nuorena tulkita oikein. Esimerkiksi TikTok jakaa käyttäjilleen videoita perustuen kiinnostuksen kohteisiin ja katsottuihin videoihin, jolloin se pahimmillaan ruokkii huonoja vaikutteita, joiden katselemiseen nuori on käyttänyt aikaansa. Sosiaalisella medialla on H1 mukaan suuri vaikutus nuorten käyttäytymiseen, se antaa paljon hyvää, mutta tuo mukanaan myös lieveilmiöitä.

”TikTok on nettihaasteille otollisin paikka. Siellä leviää videot näpistyksistä, vahingonte-oista ja väkivallasta – ja oikeastaan kaikenlaista mitä ikinä nyt nuoret keksivät tehdä. Mutta sitten on myös snäppi eli snapchat. Siellä videot jaetaan yleensä yksittäisille henkilöille tai ryhmille, mutta ne lähtevät sieltä helposti leviämään eteenpäin ja päätyvät sitä myöden muualle nähtäväksi. Näitä vastaavia alustoja ja sovelluksia tulee jatkuvasti lisää” - H1

Myös H2 kertoo myös tunnistavansa ilmiön, jossa sosiaalinen media yllyttää nuoria rikolliseen ja vaaralliseen käyttäytymiseen. Sosiaalisessa mediassa on haastateltavan mukaan paljon hyvää, mutta sen mukana tulleet poliisille näkyvät nurjat puolet ovat tulleet myös jäädäkseen. Huomioitavaa on myös, että H2 mukaan aiheen mukaiset ilmiöt näyttävät koko ajan nousevassa määrin osana poliisin työtä. Nuoret jakavat mm. H1:n mukaan sosiaalisessa mediassa keskenään paljon videoita ja viestejä luottamuksella, jotka saattavat myöhemmin aiheuttaa joko itselle tai kaverille ongelmia niiden vuotaessa vääriin käsiin – myös erilaiset nettihaasteet ja ilmiöt nuorison keskuudessa ovat tulleet tutuiksi. H2:n mukaan sosiaalisessa mediassa kiertää paljon erilaisia yllytyksiä tai ilmiöitä, jotka kannustavat esimerkiksi väärän tiedon levittämiseen, kunnianloukkaukseen tai vahingontekoihin. Myös H2:n puheissa nousi esille samat sovellukset kuin H1:llä – TikTok ja Snapchat.

”Ilmiöt, jotka kannustavat sosiaalisessa mediassa nuoria rikolliseen tai vaaralliseen käytökseen on täysin tätä päivää – ne ovat tulleet jäädäkseen nykyaikaiseksi ilmiöksi ja ikävä kyllä sosiaalisessa esiintyvä nurja puoli on poliisin näkökulmasta lähes päivittäistä” – H2

7.2 Nettihaasteiden ja ilmiöiden kehityskaari

Tässä osa-alueessa käsitellään haastatteluissa ilmenneitä näkökulmia siitä, että miten ilmiöt ja sosiaalisen median vaikuttamismuodot ovat kehittyneet vuosien saatossa. Tavoitteena oli saada tietoa siitä, että milloin on tapahtunut jonkinlainen murros aiheenmukaisten ilmiöiden kehityksessä ja miten se on ilmennyt nuorten käyttäytymisessä ja poliisityössä.

H1 kertoo, että viimeiset pari vuotta aiheenmukaiset ilmiöt ovat näyttäneet tasaisena, joskin aktiivisena kokonaisuutena – tähän on vaikuttanut hänen arvionsa mukaan korona-aika, jolloin nuoret ovat käyttäneet vielä normaaliakin enemmän puhelinta sosiaalisten toimintojen ollessa rajatumpia. H1 kertoo, että hänen oma käsityksensä sekä työyhteisöstä kuuluneet kokemukset puoltavat sitä, että sosiaalinen media ja sen sisältämät aiheenmukaiset ilmiöt ovat kuitenkin isossa kuvassa varsin tuore kokonaisuus. Haastattelussa nousi edeltävän lauseen saattamana keskustelunaiheeksi sosiaalisen median kehittyminen: vielä 2010-luvulle siirryttäessä sosiaalista mediaa käytettiin yleiselläkin tasolla paljon vaatimattomammin ja eri tavalla kuin nykyään: sinne tuotettu sisältö oli tarkasti valitulle ja yleensä tutulle yleisölle kohdennettua, lapsia ei sosiaalisessa mediassa juurikaan ollut ja sovellusten/palveluiden määrä oli huomattavasti vähäisempi. Tähän aikaan käytännössä sosiaalisesti mediaksi miellettiin yksinomaan sen aikainen lippulaiva Facebook. Älypuhelin aikaan siirryttäessä sovellukset ovat ottaneet ison harppauksen eteenpäin ja sovellusten käyttömetodit ovat muuttuneet koko ajan enemmän nuorille ja jopa lapsille kohdennetuksi. H1 myös nosti esille, että nuorille on ollut aina ominaista koitella rajoja ja olla tietyllä tapaa yllytyshulluja, jolloin sosiaalinen media on tuonut siihen yhden ulottuvuuden lisää.

H2:n mukaan jonkinlainen murros on tapahtunut 5–6 vuotta sitten. Tätä ennen oli ollut pientä sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa aktivoitumista havaittavissa, mutta noin 5–6 vuotta sitten H2:n arvion mukaan alkoi tulemaan selvästi enemmän poliisia työllistäviä tapauksia, jotka kohdistuivat nuorten toimintaan sosiaalisessa mediassa. Siitä hetkestä eteenpäin tahti on ollut kiihtyvää ja tapaukset ovat lisääntyneet lähes jokapäiväiselle tasolle. H2 uskoo, että kasvu ei tule vielä hetkeen pysähtymään. H2 näkee, että syitä kasvavalle trendille on ollut sosiaalisten medioiden alustojen lisääntyminen, käyttämisen helppous ja nuorten taito käsitellä puhelinta: monet ovat jo pienestä pitäen käyttäneet älypuhelinia ja jopa sosiaalista mediaa. Lisäksi suurin osa sovelluksista on ilmaisia. Nykynuoret ovat syntyneet aikakauteen, jossa puhelin ja sosiaalinen media ovat yhteiskunnallisesti merkityksellisessä asemassa.

”Se mikä on tämän päivän hitti, saattaa olla jo pian jäänyt uuden sovelluksen varjoon.”

– H2

7.3 Ilmiöiden/haasteiden esiintymismuodot ja tekoja yhdistävät ominaispiirteet

Tässä kappaleessa avataan haastattelussa ilmi tulleita asioita, joissa pureudutaan ominaispiirteisiin, jotka yhdistävät nuorten rikolliseen ja vaaralliseen käyttäytymiseen yllyttäviä ilmiöitä. Tavoitteena oli saada vastauksia ikäryhmien merkitykseen, toimintaa ja motiiveja yhdistäviin tekijöihin sekä ylipäätään kartoittaako, löytyykö yleisesti yhteneväisiä selittäviä tekijöitä opinnäytetyön aiheenmukaiselle toiminnalle.

H1 kokemuksen mukaan sosiaalisessa mediassa esiintyvä rikollinen tai vaarallinen toiminta alkaa noin viidennen ja kuudennen luokan ikähaarukassa. Näiden ikäluokkien keskuuteen päätyvät ilmiöt liittyvät usein pieniin kaupassa tehtäviin anastuksiin tai petoksiin: teot näyttävät esimerkiksi irtokarkkien virheellisenä punnitsemisena tai herkkujen näpistämisenä, teko kuvataan ja julkaistaan sosiaalisen median alustalle. Yläasteiässä tulee mukaan enemmän myös vahingontekoa sekä väkivallan piirteitä, jotka saavat vaikutteita sosiaalisen median yllytyksistä ja syntyy motiivi jakaa video julkisesti suuren näkyvyyden toivossa.

H1 arvioi, että sosiaalisen median kautta poliisin kanssa tekemisiin joutuva voi olla lähes millainen nuori tahansa. Osalle nuorista poliisin kanssa tekemisiin joutuminen sosiaalisen mediassa tehdystä hölmöilystä voi vain olla jatkoa muille ongelmille, jolloin ei välttämättä herää juurikaan kiinnostusta tai katumusta asian käsittelyyn. Toisaalta suurin osa nuorista on katuvaaisia ja kertoo toimineensa impulsiivisesti ajattelematta seurauksia tai teon merkitystä.

Kysyin H1:ltä, että onko nuorille mitään perinteistä selitystä teoilleen, joka voitaisiin ketjuttaa jonkinlaiseksi ominaispiirteeksi. H1:n kertoo, että kiinni jäämisen jälkeen nuorella on harvemmin antaa poliisille mitään loogista tai järkevää selitystä toiminnalleen. Usein vastauksesi osataan sanoa vain, että ”teko oli tehty läpällä” eikä sitä osata sen enempää avata. Tavoitteena usein vaikuttaisi kuitenkin olevan tuottaa tekohetkellä hauskalta ja uhkarohkealta tuntuvaa materiaalia, jolloin usein seurauksien ja mittasuhteiden ymmärtäminen hämärtyy. Usein kuvaushetkellä mukana saattaa olla useampi henkilö, jotka yllyttävät tekijää mahdollisimman ”näyttävään” suoritukseen.

H1:n ajattelee, että kasvavan nuoren kyky hahmottaa oikeaa ja väärää ei aina toimi hyvin yksi yhteen sosiaalisen median kanssa, jossa on helppo tehdä nopeita päätöksiä ymmärtämättä isoja seurauksia. Nuoren voi olla vaikea hahmottaa etukäteen kuinka paljon harmia hän voi aiheuttaa itselleen tai esimerkiksi tuttavalleen ladatessaan sosiaaliseen mediaan jonkin rikoksen tunnusmerkistön

täyttävän videon. Toiminta on usein äkkipikaista eikä kovin suunniteltua. Usein ymmärrys herää vasta seurauksen tapahduttua.

H1 kanssa keskustellessa tuli ilmi edellä mainitun tavalla, että sosiaalisen median ilmiöiden kaava on varsin yksinkertainen, vaikka niihin johtavat syyt eivät ole aina niin helposti tulkittavissa. Haasteet halutaan taltioida videolle ja sen jälkeen jakaa. Usein haasteelle on annettu selvä ohjeistus, miten se tulee toteuttaa ja jakaa muiden nähtäväksi – tämä on etenkin perinteinen malli siitä, miten TikTokissa haasteet toimivat. Videon tai kuvan jakaminen itsessään voi tapahtua suoraan suurelle yleisölle julkisesti tai sitten videota jaetaan esimerkiksi Snapchatissa kohdennetulle yleisölle. Etenkin Snapchatissa H1:n mukaan usein saatetaan ajatella, että tietoisesti tehty vaarallinen tai rikollinen teko jaetaan vain valitulle katselijakunnalle, mutta usein tästä huolimatta videoklippi tallentuu jonkin katsojan laitteelle ja jaetaan tämän jälkeen kokonaan julkiseen jakoon vastoin alkuperäistä käyttötarkoitusta. Nuori ei välttämättä ole osannut ajatella mittasuhteita, joita video voi saada. Myös anonymiteettiin H1:n mukaan luotetaan, kuvitellaan jollain tapaa, että sosiaalisessa mediassa pystyy tehdä asioita poliisilta kiinni jäämättä.

”On tullut vastaan esimerkiksi video, jossa pahoinpidellään toista nuorta. Ympärillä olevat nuoret vilkuilevat jatkuvasti kameraan ikään kuin varmistaakseen, että onnistuuhan kuvaaminen. Siitä pystyy aistia sen, että ajatuksena on saada hyvää matskua someen (heidän näkökulmastaan)” H1

”Osa nuorista ajattelee, että somessa voi tehdä mitä vaan. Luullaan, että nimimerkin takaa toimiessa kukaan ei voi saada henkilöllisyyttä selville. Tämähän ei ole totta. Poliisilla on kyllä keinoja selvittää näitä asioita” – H1

H2 näkemys ikähaarukasta oli vastaava kuin H1:n kertoma. H2 kertoo, että sosiaalisessa mediassa alkava haasteiden ja ilmiöiden innoittama rikollinen ja vaarallinen käytös alkaa näyttäytyä yleensä noin 5–6-luokkalaisten ikäluokissa ja vielä voimistuu etenkin 13–15-vuotiaiden keskuudessa. Lukio ja ammattikouluikäiset näyttäytyvät harvemmin enää aiheenmukaisissa ilmiöissä, mutta niitäkin H2 on kohdannut työssään. H2:n mukaan sosiaalisessa mediassa nuorten vaaralliseen ja rikolliseen käyttäytymiseen yllyttävät ilmiöt liittyvät pitkälti kiusaamiseen ja erilaisiin haasteisiin, jotka kiertävät sovelluksissa kannustaen hölmöihin tekoihin. Ominaisimpia aiheenmukaisiin tapauksiin liittyviä rikosnimikkeitä H2:n mukaan ovat mm. yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen, kunnianloukkaukset, vahingonteot sekä pahoinpitelyt.

H2 kertoo myös toisen haastateltavan kaltaisesti, että sosiaalisen median haasteesta poliisin kanssa tekemisiin joutunutta nuorta ei voi yleistää tietynlaiseksi. Nuori voi olla täysin nuhteetonta

elämää elänyt, tai vastaavasti jo muillakin tavoilla virkavallan kanssa tekemisissä ollut. H2 korostaa, että paljon mahtuu nuoria, joilla ei ole ennen ollut minkäänlaista ongelmakäyttäytymistä – sosiaalisen median yksinkertaisuus ja helppous tekevät sen, että yhdelläkin klikkauksella voi olla yllättävän isot seuraukset. Nuori usein katu ja säikähtää itsekin tätä ymmärrettyään asian, viimeistään kun asia on tullut joko poliisin tai vanhempien tietoon. Sosiaalisen median ongelmallisuus piilee siinä, että vahingot ovat vaikeasti korjattavissa – varsinkin jos on levittänyt toisesta ihmisestä yksityiselämää loukkaavaa tietoa. Kerran väärään paikkaan luvattu levitetty kuva tai video saattaa elää ja kiertää jopa vuosia.

H2 mukaan ajattelemattomuus ja ymmärtämättömyys sosiaalisessa mediassa on yksi yhdistävä tekijä usein tapausten välillä. Nuoret esimerkiksi jakavat lähimmille kavereilleen sosiaalisessa mediassa henkilökohtaisia asioita niin tekstin kuin videon muodossa, jotka saattavat lähettäjän ja vastaanottajan välisen konfliktin jälkeen siirtyä kovinkin herkästi väriin käsiin tai mennä yleiseen jakoon. Nuoret eivät ajattele seurauksia loppuun asti ja H2:n mukaan myös ajatellaan, että kiinnijäämistä pidetään epätodennäköisenä.

”Toimitaan niin äkillisesti ja nopeasti, että ei osata ajatella teon seurauksia. Ajatellaan, että anonymiteetti suoja ja kiinnijääminen on epätodennäköistä. Poliisilla on kyllä tarvittaessa keinoja selvittää näitä asioita.” – H2

Ominaista H2:n mukaan on myös usein se, että netissä kiertävät haasteet luovat kilpailua käyttäjien kesken, vaikka lähtökohdat on jo itsessään hälyttävät eli rikolliseen toimintaan kannustavia. Tällainen ilmenee nuorison keskuudessa sisäistä kilpailua jo ihan kaveriporukoissakin, jolloin nuoret kilpailevat keskenään, että kuka uskaltaa tehdä haasteen parhaalla eli käytännössä tyhmillä tavalla. Näitä videoita sitten kuvataan ja ladataan sosiaaliseen mediaan.

”Jo muussakin määrin huonoille teille eksyneet nuoret ovat usein aloittamassa näitä sosiaalisen median ikäviä ilmiöitä, mutta mukana on myös paljon todella kunnollisilta vaikuttavia nuoria. Lasten vanhemmat ovat olleet usein järkyttyneitä ja kertoneet ettei olisi voinut kuvitella oman lapsen lähtevän mukaan tällaiseen” -H2

7.4 Nuoret ovat alttiita sosiaalisen median yllytyksille

Tässä kappaleessa käsitellään haastattelussa esille nousseita ajatuksia ja näkökulmia liittyen nuorten alttiuteen yllytyksille. Tavoitteena oli saada vastauksia poliisin ammatillisesta näkökulmasta siihen, että mikä heidän kokemuksensa mukaan näyttäytyy syinä nuorten riskialttiille käyttäytymiselle

– tämän jälkeen yhdistää kokonaisuutta sosiaaliseen mediaan: miksi juuri sosiaalinen media vaikuttaa olevan tällaiselle toiminnalle erityisen näkyvästi esiin nouseva alusta?

H1 kertoo, että nuoret ovat aina olleet alttiita erityiselle erilaisille yllytyksille ja hölmöilylle jo ennen sosiaalisen median aikaakin. Perimmäistä syytä tälle on hänen mukaansa vaikea arvioida, vaikkakin tiettyjä huomioita on mahdollista nostaa esille. Nuori ei esimerkiksi osaa välttämättä vielä ajatella seurauksia ja välillä käsitys oikeasta ja väärästäkin voi hämärtyä – nuoruudessa tapahtuvat muutokset ovat nopeita ja nuoruuteen kuuluu tietynlainen rajojen kokeilu sekä alttius ympäristön ja sosiaalisen verkoston vaikutuksille. Jokaisella nuorella on myös omanlaisensa lähtökohdat, jotka ymmärrettävästi voi vaikuttaa nuoren toimintaa. Tällöin vaikutukset voivat näkyä myös sosiaalisessa mediassa.

”Varmasti aina on ollut niitä nuoria, jotka lähtevät helpommin hölmöilyyn mukaan, jotta heillä pysyy tietynlainen status omassa porukassaan. Tänä päivänä tyhmillä teoilla sosiaalisessa mediassa yritetään saada itselle mainetta ja kunniaa, ja kuinka pitkälle se loppupeleissä viekään? Ei yhtään mihinkään”

H1 mukaan sosiaalinen media on tarjonnut uudenlaisen väylän toteuttaa itseään niin hyvässä kuin pahassakin. H1 ajattelee, että ympäristöllä ja sosiaalisen verkoston luomalla paineella on vaikutusta myös sosiaalisessa mediassa käyttäytymiseen ja haasteista/ilmiöistä on tullut tapa hakea omaa sosiaalista asemaa. Nuori voi kokea, että ilmiöihin ja haasteisiin mukaan lähteminen voi tuoda sosiaalista pääomaa - mainetta ja kunniaa - jolla vahvistetaan omaa asemaa kaveriporukassa. Näkyvyyden tavoittelu voi motivoida nuorta edellä mainituiden syiden mukaisesti tarttumaan sosiaaliseen median haasteiseen ja tämän hetkin trendien mukaisesti nuori tietää, että TikTok esimerkiksi sovelluksena voi tuottaa lyhyessäkin ajassa suuria katselukertoja ladatuille videopätkille.

”TikTokilla voi saada hirmuisesti näkyvyyttä, joka lisää motivaatiota. Se näkyvyys ei ole vain paikallista vaan video saattaa kiertää ympäri suomeakin nopeasti” - H1

Toisaalta H1 nostaa myös esille vastapainona, että myös yksinäisyys voi olla yksi suuri syy sosiaalisessa mediassa tehtyihin huonoihin päätöksiin. Nuorella ei välttämättä ole harrastuksia ja viettää paljon aikaa yksinään kotona – usein puhelimen kanssa ja riippuvaisena sen käytöstä, jolloin myös altistuu sosiaalisen median negatiivisille vaikutuksille. Yksinäinen nuori saattaa kokea vahvaa tarvetta luoda yhteyttä muuhun maailmaan ja pyrkiä täyttämään aukkoa, joka syntyy kaveripiirin puutteesta. Puhelimella ollessaan nuori kohtaa sosiaalisesta mediasta jatkuvasti virikkeitä, jotka voivat motivoida häntä luomaan sosiaalista polkua sitä kautta. Tällöin nuori saattaa lähteä hakemaan sosiaalista asemaa ja tunnettavuutta tarttumalla sosiaalisessa mediassa ilmeneviin vaaralliseen tai

rikolliseen käytökseen yllyttäviin haasteisiin. H1 kokee, että erityisesti korona-aika on vaikuttanut edellä kaltaisen toiminnan lisääntymiseen aktiviteettien ollessa pakonkin edessä vähäisempiä.

”Moni nuori on myös todella koukussa puhelimen käyttöön, jolloin suuri osa vapaa-ajasta menee pelkästään siihen. Jos nuori ei jaksa tai halua jalkautua ulos niin tällöin voi olla niin, että ainoa tapa näyttäytyä ulos päin on sosiaalisen median käyttäminen ja siellä maineen luominen” - H1

Myös H2 aloitti kertomalla, että nuorille ominainen tarve tulla nähdyksi ja kuulluksi on löytänyt sosiaalisen median myötä uuden väylän. Nuori haluaa tuntea itsensä tärkeäksi ja saada huomiota, jolloin sosiaalinen media on ajankohtaisuudessaan helppo ja looginen polku niiden tavoitteluun. Nuori lähtee usein tietoisesti tavoittelemaan näkyvyyttä tarttuessaan rikolliseen tai vaaralliseen toimintaan sosiaalisen median yllyttämänä, siitä huolimatta seuraukset saattavat yllättää – videon näkyvyys ja tavoittavuus voi olla arvioitua suurempaa, jolloin myös sen vaikutuksellisuus kasvaa esimerkiksi, jos videon välityksellä kiusataan jotain. Video saattaa myös lähteä leviämään kontrolloimattomasti muiden käyttäjien toimesta, vaikka se ei ole ollut alkuperäinen tarkoitus tai ajatus. Nuori voi olla siis tietoinen riskeistä, mutta pääty tekemään teon siitä huolimatta – kyky arvioida seurauksia ei ole välttämättä kovin vahvaa ja ajatellaan ettei riskien toteutuminen osu omalle kohdalle, esimerkiksi kiinnijääminen rikollisesta teosta.

Toisaalta H2 ajattelee myös, että haasteisiin ja ilmiöihin joudutaan mukaan osittain myös vasten omaa tahtoa. Nuori voi pelätä leimautuvansa ”luuseriksi” jos haluaa sivuuttaa jonkin haasteen tai ilmiön kavereidensa silmien alla. Sosiaalinen paine voi olla liian kova. Nuorella voi olla tarve näyttää, että ansaitsee asemansa kaveriporukassa, vaikka sitä määriteltäisiin kyseenalaisilla tavoilla tai odotuksilla. Kaveriporukassa myös usein tyhmyys voi tiivistyä: ilmiö tai haaste yllyttää ensin nuoria, jonka jälkeen H2:n mukaan nuoret yllyttävät toinen toisiaan mitä hurjempaan tai vaarallisiin suorituksiin mahdollisimman hurjan ja huomiota herättävän teon ja videon toteuttamiseksi.

”Lisäksi se kamera ja sitä myöden näkyvyyden tavoittelu vaikuttaa siihen, että haasteet ja hölmöilyt tehdään mahdollisimman isosti. Se on usein ikään kuin kilpailu muita vastaan, että kuka pystyy tehdä asian hurjimmalla tavalla.” – H2

Oma osuutensa on myös, sillä että sosiaalinen media on nuorille ominainen toimimisympäristö ja tätä myöden negatiiviset lieveilmiöt ovat siirtyneet ikään kuin automaattisesti myös sinne. Sosiaalinen media on osa nuorten arkea ja kietoutuu sitä myöden ikävaiheeseen, jossa usein koetellaan rajoja ja testillaan erilaisia asioita. H2 kertoo muistuttavansa työssään usein nuoria ladattujen videoiden tai kuvien merkityksestä – yksikin huolimaton teko voi johtaa siihen, että tiedoston saami-

nen pois sosiaalisesta mediasta ja internetistä. Sama pätee myös haasteisiin tarttumiseen: jo pelkästään yhdellä haasteella voi aiheuttaa suurta vahinkoa niin itselleen kuin toiselle ihmiselle. Sosiaaliselle medialle ja sen sisältäville vaaroille ei tule sokaistua, vaikka se onkin arkinen osa elämää, jota on helppo ajatella harmittomana alustana.

”Olen leikkisästi nuorille sanonut, että ennen vanhaan kirjoitettiin kirjepapereita niin ne pystyttiin hätätapauksessa, vaikka syömään. Nykyään yhdellä Enterin näpäytyksellä voi olla isot seuraukset niin tekijälle kuin uhrille – niitä kuvia tai videoita ei niin helposti pois saa, jos ne matkaan lähtevät.”

– H2

7.5 ”Ottavatko nuoret opikseen?”

Haastattelun loppupuolella haluttiin selvittää, että ottavatko nuoret opiksi, jos päätyvät rikollisiin tai vaarallisiin tekoihin sosiaalisen median ilmiöiden myötä. Tavoitteena oli saada selvyttä, että miten nuori reagoi tulevaisuudessa, kun on kohdannut seuraukset ja käsitellyt asiaa poliisin kanssa. Toistuuko hölmöilyt vai kerryttävätkö tapaukset oppimiskokemusta, joka ei enää kertaudu myöhemmin.

Molempien niin H1 kuin H2 haastattelussa ilmeni, että sosiaalisessa mediassa rikollisiin tekoihin päätyneet nuoret ottavat pääosin oppimiskokemuksen vastaan teoistaan eivätkä toista niitä. Usein nuori saattaa olla kuin vahingossa joutunut tilanteeseen – nuori ei ole ymmärtänyt tekojensa mahdollisia seurauksia ja harmittomalta tuntunut asia on saanut oikeutetusti, mutta nuoren kannalta odottamattomasti isot mittasuhteet. Impulsiivisuus ja ymmärtämättömyys siitä, että yksi video tai kuva saattaa lähteä kiertämään hallitsemattomasti usein säikäyttää loppuvaiheessa niin nuoren itsensä kuin myös hänen vanhempansa.

”En muista juurikaan tapauksia, joissa olisin saman nuoren kanssa joutunut uudestaan asioita selvittämään, jos käsiteltävä asia liittyy sosiaalisen median ilmiöön. Valistuspuhe auttaa ja muistutus siitä, että nuorena ei kannata eksyä rikosten tielle. Lisäksi olen huomannut, että jo pelkästään tiedon meneminen vanhemmille usein säikäyttää muussa määrin säntillisesti toimineen nuoren niin pahasti ettei tekoja kovin herkästi uskallettaisi edes uusina” – H2

”Voisin sanoa, että lähes kaikki ymmärtää tekojensa vaikutukset ja oppii niistä. Usein tämä konkretisoituu, kun poliisi kertoo selvät seuraukset. Suurin osa ymmärtää kerrasta

ja siihen jää tempuut. Ne, jotka jatkavat temppuilua tämän jälkeenkin sosiaalisessa mediassa, ovat yleensä jo muistakin asioista poliisille tutuiksi tulleita ja taustalla on muitakin ongelmia, joiden kanssa on tehtävä työtä.” – H1

7.6 Vaikuttamismahdollisuudet vaaralliseen somekäyttämiseen

Tässä haastattelun osa-alueessa tavoitteena oli selvittää mitä vaikutusmahdollisuuksia haastateltaville on käytössään sosiaalisessa median innoittamana tapahtuviin rikollisiin tekoihin tai vaaralliseen käyttämiseen. Lisäksi haluttiin selvittää, että mitä voisi vielä entisestään tehostaa.

H1 kokee, että poliisin osalta tehokkain keino ennaltaehkäistä sosiaalisen median tuottamia vaaroja nuorten keskuudessa on poliisin pitämät oppitunnit. H1 kokee, että koulut tekevät varmasti työtä saman asian parissa ja oppituntien sisällöt saattavat olla varsin yhtenäisiä. Poliisin uniformu ja konkreettisten rikosten ja seurauksien esittely kuitenkin saattaa herätellä nuorta vahvemmin ajattelemaan asioita. Tärkeää on myös, että nuorten parissa työskentelevät poliisit pysyvät ajanhermolla jatkuvasti kehittyvistä sosiaalisen median sovelluksista – toimintaympäristön tunteminen on tärkeää, kun vaikutusmahdollisuuksia ja -keinoja punnitaan.

H1 ajattelee, että oppitunnit ja nuoriin kohdistettava valistus olisi tärkeä aloittaa jo mahdollisimman aikaisin ala-asteella. Kolmasluokka on vaikuttanut jonkinlaiselta vedenjakajalta: noin puolet oppilaista yleensä ovat todella perillä sosiaalisesta mediasta ja erilaisista sovelluksista, kun taas toinen puolisko on vielä täysin tietämätön sosiaalisesta mediasta. H1 ajattelee, että viimeistään tässä vaiheessa olisi hyvä saada lisättyä valistusta. Vaikka sosiaalinen media ei olisikaan tuttu, niin oppitunneilla voi olla ennaltaehkäisevä vaikutus ja nuorelle jää muistijälki sosiaalisen median vaaroista sinne aikanaan siirryttyään.

Myös lasten vanhemmille olisi H1:n mukaan tärkeää lisätä entisestään valistuspuhetta. Kouluilla pidetyt vanhempainillat ovat tuoneet ilmi, että moni vanhemmista ei tiedä mitään sosiaalisesta mediasta, siellä olevista sovelluksista tai niiden toimintatavoista. H1 kertoo, että myös sosiaaliseen mediaan yhtyy varsin perinteiset vanhemmuuden keinot: lapsen ja aikuisen välinen luottamus on tärkeää – olisi tärkeää, että yhdessä lapsen kanssa pystyttäisiin hallita puhelimen käyttöä ja siellä tapahtuva toiminta ei olisi täysin vanhemmalle tiedostamattomissa olevaa toimintaa. Tarpeen tullen lapsen kanssa olisi tärkeää harkita jonkinlaisten rajoitusten laittamista puhelimeen – niin sosiaalisen median vaarojen kuin myös ajankäytöllisen aspektin hallitsemiseksi.

”Olen pitänyt jonkin verran vanhempainiltoja ja kertonut erilaisista sovelluksista. Usein vanhemmat ovat olleet täysin tietämättömiä sovelluksista tai toimintatavoista. Tämä kertoo myös siitä, että vanhempien valistusta tulisi tehostaa. Ymmärrän, että sovelluksia on paljon eikä kaikesta voi olla mitenkään perillä. Tärkeää olisi kuitenkin olla kiinnostunut siitä, millä kanavilla se oma lapsi on mukana ja pysyä edes niiden osalta kartalla.” – H1

H2 kokee, että poliisin vahvimmat vaikutuskeinot ovat valistus ja ymmärryksen lisääminen. Nuorten keskuuteen on tärkeää jalkautua esimerkiksi oppituntien muodossa. Moni nuori ajattelee sosiaalisen median pelkästään hivin ja hyvien puolien kautta – on tärkeää muistuttaa myös siitä toisesta puolesta, joka pahimmillaan voi aiheuttaa ikäviä kauas kantoisia seurauksia. Sosiaalisessa mediassa rikoksen tekeminen voi pahimmillaan vaikuttaa esimerkiksi uhriksi joutuneeseen loppuelämän ajan. Myös rikosentekijää on hyvä muistuttaa uhrin seurauksien lisäksi myös omasta rikosvastuuta. H2:n mukaan on hyvä muistuttaa nuoria, että nuorena saadut merkinnät rikosrekisteriin voivat vaikuttaa työllistymiseen tai urasuunnitelmiin. Huonoilla ja ajattelemattomilla valinnoilla voi olla pitkäkantoisia seurauksia myös taloudellisesti, jos esimerkiksi tekojen seurauksena joutuu maksamaan niistä korvauksia.

Tärkeää on myös muistuttaa rikoksen uhriksi joutumisen vaaroista. Sosiaalisessa mediassa liikkuu paljon henkilöitä ja asioita, jotka näyttävät ulospäin muulta kuin mitä todellisuus on. Tärkeää H2:n mukaan olisi, että nuori ei ikinä jakaisi itsestään mitään liian henkilökohtaista materiaalia, oli se sitten kuvan tai videon muodossa tai kirjoitettuna. Sosiaaliseen mediaan levitetty materiaali voi päätyä huijauksen kautta väärin käsiin ja sitä myöden jatkaa matkaansa vielä eteenpäin seurauksiin.

Myös H2 korostaa, että vanhempien tietoisuutta sosiaalisen median vaaroista olisi hyvä lisätä. Nuori voi joutua jo pelkästään ajattelemattomuuttaan niin rikosentekijäksi kuin rikoksen uhriksi, koska sosiaalisessa mediassa asiat voivat tapahtua yhdellä klikkauksella, mutta niiden peruuttaminen voi olla mahdotonta. H2 mukaan on erityisen tärkeää, että vanhemmat ovat kiinnostuneita nuoren puhelimen käytöstä ja ymmärtävät siellä piilevät vaarat. Vaarojen tiedostamisen ympärille on tärkeää rakentaa luottamusta ja avoimuutta myös liittyen puhelimenkäyttöön – vanhemman on hyvä tietää mitä sosiaalisen median palveluita nuori käyttää ja millä tavalla. Jos huoli herää niin tärkeää on, että nuori pystyisi avoimesti näyttämään vanhemmalle mitä puhelimella tapahtuu ja onko siellä jotain huolta herättävää toimintaa, joka vaatisi toimenpiteitä. Yksin kenenkään puhelinta ei saa mennä penkomaan – tämän takia tässäkin asiassa korostuu edellä mainitusti avoimeen ja luottamuksen rakentaminen. Toisaalta H2 myös haluaa korostaa, että vaikka vanhemmalla on suuri

vastuu niin lopulta nuori on se, joka päätöksistään itse vastaa. Kaikkiin asioihin ei pysty vanhempana vaikuttamaan, vaikka olisi ollut kuinka sitoutunut ennaltaehkäisevästä näkökulmasta.

”On ymmärrettävää, että vanhempi ei voi olla perillä jokaisesta nuoren liikkeestä (sosiaalisessa mediassa) – mutta jos vanhemmalle herää huoli niin tällöin niistä asioista on otettava selvää” – H2

8 JOHTOPÄÄTÖKSET – TULOKSET SUHTEESSA TEOREETTISEEN VIITEKEHYTKSEEN

Tässä kappaleessa esitellään, että miten haastatteluissa saadut tutkimustulokset vastasivat työn alkupuolella esitettyyn teorian viitekehykseen. Johtopäätöksien tavoitteena on tiivistää yhteen teoriasta ja haastatteluista nousseet tiedot sekä näkökulmat nuorten alttiudesta sosiaalisen median yllytyksille, toisin sanoen peilata tutkimuskysymyksiin ja sitä myöden saavutettuihin tuloksiin. Tutkimuskysymykset vielä kertauksena alla, jotta johtopäätöksiin siirtyminen tapahtuu lukijalle mahdollisimman jouhevasti.

1. Miksi nuoret ovat alttiita yllytyksille ja huonoille vaikutuksille erilaisten sosiaalisten mediassa esiintyvien ilmiöiden ja haasteiden muodossa?
2. Mitä ominaispiirteitä vaaralliseen tai rikolliseen käyttäytymiseen kannustavilla sosiaalisen median ilmiöillä on?
3. Miten näihin ilmiöihin voisi puuttua ennalta estävästi?

8.1 Sosiaalisen median nopeaan tiedonsyöttöön perustuva toimintamalli on haaste impulsiiviseen käyttäytymiseen alttiin nuoren aivoille

Nuorten aivojen toimintaa käsittelevässä teoriassa nousi esille, että etenkin aivojen etuotsalohkot ovat nuorella vielä kehitysasteessa. Aivojen etuotsalohkot säätelevät muun muassa impulsiivisuutta, harkintakykyä ja päätöksentekoa. Nuorelle on ominaista, että kehittyvässä vaiheessa olevat aivot eivät välttämättä osaa vielä hallita edellä mainittuja toiminnan osa-alueita nuorelle suotuisammalla tavalla.

Mielenkiintoinen huomio on, että edellä mainitut ominaisuudet, eli impulsiivisuus, harkintakyky, päätöksenteko, nousivat kaikki haastattelussa esille mietittäessä nuoren syitä tarttua rikollisiin tai vaarallisiin sosiaalisen median yllytyksiin. Tämä on tutkimuskysymyksen kannalta varsin oleellinen

yhtymä (Miksi nuoret ovat alttiita yllytyksille ja huonoille vaikutuksille erilaisten sosiaalisten mediassa esiintyvien ilmiöiden ja haasteiden muodossa?), sillä haastattelussa emme käsitelleet aivojen rakennetta, koska poliisin ammatillinen ja teoreettinen näkökulma tulee toisenlaisesta kosketuspinnasta. Asioita ynnäämällä toisiinsa voi tehdä varsin selvän johtopäätöksen, että haastateltujen konstaapelien näkemykset kuvaavat juuri niitä asioita, joita nuorten aivojen etuotsalohkot säätelevät. Usein nuoren toiminta on ollut haastatteluissa tulleiden näkökulmien mukaan harkitsematonta, jolloin seuraukset ovat unohtuneet nuorten tarttuessa äkkipikaisesti haasteeseen tai ilmiöön.

Tästä pääsemme juuri sosiaalisen median luomaan haastavaan ympäristöön. Sosiaalisen median käyttäminen on nopeaa ja se sisältää paljon ärsykeitä nuorille, jotka haastavat päätöksentekoa. Yksi nopea päätös tarttua haasteeseen tai levittää toisesta ihmisestä laitonta materiaalia, vaatii vain sosiaalisen median käyttöjärjestelmän puolesta muutaman klikkauksen. Tämä luo ilmiselvän haasteen nuorisolle, joiden aivotoiminta ei aina pysty jäsentelemään toimintaa oikein mitoitetuksi. Sosiaaliselle medialle ominaista on myös haastateltavien mukaan se, että nuorison valtaamat sovellukset eivät juurikaan pidä sisällään vanhempien valvovia silmiä. Ne asiat, joissa vanhemmat arkisessa elämässä pystyvät lyödä jarrua ja vaatimaan uudelleen miettimistä, loistavat sosiaalisessa mediassa poissaolollaan.

Tähän myös teoriassa löytyi viitekehys: nuoret yleensä ottavat mieluummin mallia toisistaan tai ympäristöstään, sosiaalinen media on usein vanhemmilta piilossa ja tämän nuoret tiedostavat myös itse. Se luo luultavasti jonkinlaista turvaa toimia siellä. Tämä tarkoittaa, että nuoret ovat sosiaalisessa mediassa pitkälti omien päätösten varassa, tai vastaavasti tuki saadaan läheltä omasta kaveripiiristä: usein sattuma määrittelee, onko vierellä järjen ääni tai vastaavasti kaveri, joka yllyttää kahta kauheammin toteuttamaan haasteen, joka voi olla rikos tai muulla tavalla henkilölle itselleen tai ympäristölleen vaarallinen.

8.2 Nuori haluaa tulla nähdyksi – sosiaalinen media antaa tälle polun, jossa on vaaransa

Niin haastattelut kuin opinnäytetyössä käytetty teoreettinen lähdekirjallisuus loivat toisiaan tukevan näkökulman siitä, että nuorelle on tärkeää tulla nähdyksi ja hallita omaa sosiaalista asemaansa ajanmukaisilla keinoilla. Tänä päivänä sosiaalinen elämä on paljon muutakin kuin kasvotusten käytävää vuorovaikutusta: rinnalla kasvanut sosiaalinen media on nostanut merkitystään nuorten arjessa vuosi vuodelta enemmän. Nuoret viettävät sosiaalisessa mediassa paljon aikaa ja monelle sosiaalinen media onkin yksi osa oman identiteetin rakentamisesta. Kärjistetysti voidaan sanoa, että iso osa nuorista tällä hetkellä on syntynyt sosiaalisen median ja älypuhelimien aikakaudelle, joka luo sitä myöden jo tietynlaiset lähtökohdat ominaisen toimintaympäristön osalta. Nuorelle ominainen oman aseman hakeminen ja rajojen kokeiluhan eivät ole mitään uutta vaan varsin luonnol-

lista ja ymmärrettyä kasvuvaihetta nuoren elämässä. Tämä tuli vastaan niin käsitellyssä kirjallisuusteoriassa kuin myös haastateltavien puheista. Se mikä on muuttunut viime aikoina nopeassa ajassa, on ympäristöt, jossa edellä mainitut vaiheet näyttäytyvät niin sanotun normaalin elämän lisäksi. Sosiaalisesta mediasta sovelluksineen on tullut nuorille myös tapa ja paikka, jossa haetaan näkyvyyttä ja mainetta arkisen ajanvieton lisäksi.

Nuoret ovat myös aina olleet alttiita yllytyksille, osaltaan juuri edeltävässä kappaleessa mainitun aivojen kehittymättömyyden takia, mutta myös sosiaalisen paineen vaikutus on ollut jo pitkään nuoruuden dilemmoja, jotka myös Sinkkonen ja Siegel ottivat kirjallisuudessaan huomion alle. Haastateluissa nousi esille useaan kertaan ajatus siitä, että sosiaalinen media yllyttää nuoria tekemään monet hurjat haasteet mahdollisimman isolla ja näyttävällä tavalla. Sosiaalinen media luo sosiaalisen paineen toimimiselle. Muistan jo omasta lapsuudesta, että tietynlainen näyttämisen halu ja kilpailu olivat läsnä vahvasti. Ei ollut tavatonta nähdä nuoria kilpailemassa siitä, kuka uskalsi kiivetä korkeimmalle puussa tai vaikkapa potkaista katuvalot sammuksiin. Usein läsnä oleva yleisö eli oma kaveriporukka oli kuitenkin sen verran pientä, että motiivit ja näyttämisen halut taistelivat toisiaan vastaan varsin pienessä ja hallitussa porukassa – riskit ehkä laitettiin jollain tapaa seurausten edelle.

Tänä päivänä tilanne on muuttunut niin, että sosiaalinen media ja tuhannet tuntemattomat ihmiset saattavat olla se yleisö ja motivoiva tekijä. Iso määrä tuntemattomia ihmisiä kannustaa ja haluaa lisää, kun ovat saaneet ensipuraisun huonoille teille eksyneen nuoren videomateriaalista. Osa sosiaalisen median käyttäjistä toimii toki myös järjen äänenä, mutta harmittavan usein ne vaimennetaan ilonpilaajina tai turhina nillittäjinä.

Sosiaalinen media siis sovelluksineen kerää sisälleen paljon rikollisuuteen tai vaaralliseen käyttäytymiseen yllyttäviä tekoja, jotka naamioidaan jollain tapaa rohkeuden tai sosiaalisen aseman kohentamisen perikuviksi. Haastateluissa saadut tulokset allekirjoittivat sosiaalisen median vaikuttavan nuoren käytökseen myös rikollisen ja vaarallisen toiminnan osalta. Haastateltujen konstaapelien näkökulmat olivat myös yksi yhteen julkisuudessa esiintyvän keskustelun ja uutisoinnin kanssa. Kirjallisuutta nuorten sosiaalisen median yllyttämästä rikollisuudesta ei juurikaan ole, joten tähän viitekehykseen ei suoranaisesti voitu verrata.

Erilaiset haasteet ja ilmiöt yllyttävät nuorta tarttumaan mitä vaarallisimpiin tai typerimpiin haasteisiin – oli se sitten varastaminen, omaisuuden vahingoittaminen tai toisen ihmisen pahoinpitely. Enää nuori ei välttämättä tarvitse edes yleisöä paikan päälle, sillä hän tietää sen olevan yhden klikkauksen päässä sosiaalisen median sovelluksen sisällä. Motivaatiot nähdäksi tulemisen ja yllytyshulluuden takaa on löytänyt somen myötä erilaisen väylän näyttäytyä. Toisaalta, jos yleisöä on paikalla

niin sieltäkin kuuluvat kannustavat saattavat liittyä näyttökertojen metsästämiseen ja ”hyvän” materiaalin luomiseen, kameran ollessa päällä.

8.3 Vaikutusmahdollisuudet: nuoren altistuminen sosiaalisen median vaaroille

Nuoret ovat olleet läpihistoriansa alttiita kaikenlaisille yllytyksille, kuten tässäkin työssä olemme useammasta näkökulmasta ja lähteestä kuulleet. Samalla voidaan nähdä myös, että nuoret ovat niitä, jotka oppivat uuden teknologian nopeimmalla otteella, niin hyvine kuin huonoine puolineen. Tässä piilee jo yksi kompastuskivi, joka luo kuilua nuoren ja vanhempien välille sosiaalisen median vaarojen osalta. Nuoren ja vanhemman ero on yksinkertaisesti usein liian suuri tietämyksen ja käytötaitojen osalta. Tätä kuilua tulisi pystyä kaventamaan, liian moni vanhempi on tietämätön niistä vaaroista ja sudenkuopista, joihin nuori voi langeta sosiaalisessa mediassa.

Tällä hetkellä sosiaalinen media on nuorten temmellyskenttä, jossa vanhemmat ovat haastatteluisakin ilmenneiden tietojen mukaan jääneet kiinni vanhoihin käsityksiin. Facebook ei ole enää yksinään sosiaalisen median määritelmä, vaan lihaa luiden ympärille on tullut vuosien saatossa. Siegel kertoi käytetyssä lähdekirjallisuudessa vanhemman sanan merkityksellisyyden vähenemisestä nuoruusiässä, samaan aikaan kun kavereiden mielipiteet nousevat suurempaan arvoon. Tämä yhdistyy myös haastatteluissa nousseisiin ongelmiin: vanhemmat ovat lähtökohtaisesti jo vaikeuksissa sosiaalisen median aallonharjalla pysymisessä ja tähän lisätään vielä nuoren hyväksynnän haun siirtyminen entistä vahvemmin kaveriporukkaan kuin vanhempiin. Tämä tarkoittaa, että vanhempia pitäisi kouluttaa sosiaalisen median vaaroista. Nuorella ei välttämättä ole kykyä arvioida tekojaan ja seurauksiaan, jolloin perheen sisältä olisi hyvä löytyä ääni, joka pystyy laittamaan kättä olkapäälle ja kehottamaan kahteen kertaan miettimistä. Haastattelussa mainitut poliisin pitämät tunnit vanhemmille ovat järkevä ratkaisu, näitä tulee hyödyntää jatkossakin kasvavassa määrin. Sama koskee myös oppilaille pidettäviä tunteja: poliisi kertomassa vaaroista on edelleen tehokas keino, jolla saadaan kuulijan korvat keskittymään.

Erilaiset käyttörajoitukset puhelimiin ja sovelluksiin voivat olla yksi ratkaisu, sillä niillä pystytään rajoittamaan ja hallitsemaan nuoren puhelimen käyttöä. Rinnalle tulee luoda kuitenkin myös muuta kuin teknisiä rajoitteita – mitä aikaisemmin nuoren kanssa yhdessä perehdytään sosiaalisen median vaaroihin ja sudenkuoppiin niin tätä todennäköisemmin nuori pystyy käyttämään sovelluksia fiksusti ottaessaan itsenäistymisen alkuaskeleita murrosiässä. Murrosiässä ohjeet ja neuvot eivät välttämättä mene erää perille, joten työ olisi hyvä olla jo alustettuna pitkälle tässä vaiheessa. Haastatteluissa nousi esille jatkuvasti ajatukset siitä, että aikuisen tulisi luoda ajoissa avoimet suhteet nuoreen myös puhelimen käytön osalta: se ei saisi olla nuoren oma salainen toimintaympäristö vaan vanhemmalla täytyy olla tietoisuus siellä tapahtuvista asioista.

Tutkimuksissa saadut alustavat tiedot osoittavat (5.2.1 kappale), että nuori saa sosiaalisessa mediassa saadusta hyväksynnästä ja tykkäysmäärästä mielihyvää, joka jatkuessaan luo riippuvuutta ja muutosta aivotoimintaan. Sosiaalista mediaa saatetaan välillä tulkita liian silkkihansikkain: muista riippuvuuksista puhutaan paljon ja niiden seurauksista, mutta sosiaalisen median uutuuden viehäytys antaa vielä paljon vaimentavia kultakehyksiä negatiivisten asioiden ympärille. Tätä voisi tämän opinnäytetyön tietojen perusteella huomioida vahvemmin, sillä jo pelkästään aivoissa tapahtuvat reagoinnit antavat viitteitä siitä, että riippuvuus ohjaa käyttäjänsä ja altistaa näin ollen myös huonoille seurauksille sosiaalisessa mediassa. Tiedostaminen on helpompaa kuin keinojen keksiminen, sosiaalinen media on vallannut nuorison sen verran vahvasti, että yhteiskunnallisen kulttuurin muuttaminen sosiaalisen median vaarojen hallitsemiseen tulee vaatimaan vuosia ja monialaista yhteistyötä – positiivisten vaikutteiden keskelle eksyneet negatiiviset seuraukset tuskin ovat ainakaan vähenemään päin tämän hetkisen kehityksen suunnan osalta.

9 POHDINTA

Tämän kappaleen pyhitän omalle pohdinnalle, jossa käsittelen teorian ja haastatteluiden yhteenvedosta poikineita omia ajatuksia. Tavoitteenani on pohdinnassa tiivistää sosiaalisen median ilmiöiden ympärille kietoutuvat ydinongelmat ja haasteet siihen muotoon omin sanoin, millaisina ne itse ymmärsin ynnättyäni haastattelut ja teoriaosuudet yhteen – toisin sanoen luoda johtopäätöksien rinnalle myös näkökulmat siitä mitä itse koen työn jälkeen oleellisena. Lisäksi käsittelen työn eettisen pohjan, työn merkityksellisyyden näkökulman ja omat ajatuksen työn onnistuneisuudesta.

9.1 Sosiaalisen median ilmiöiden ympärille syntynyt kulttuuri haastaa nuoren kehityksen keskiössä olevat aivot ja sosiaalisen paineen alla tehtävät päätökset

Sosiaalinen media on kasvattanut vuosi vuodeltaan yhteiskunnallista merkitystään ja sen käyttämisestä on tullut osa arkea – ikään kuin toinen virtuaalinen todellisuus, jonka kautta etenkin nuoret pitävät yllä sosiaalista elämää ja sen ympärille kietoutuvaa statusta. Sosiaalisen median sovellukset vastaavat nuoren tarpeisiin tulla kuulluksi ja nähdyksi: Suurin osa nuorison käyttämisestä sovelluksista perustuu nopeaan tiedonjakoon, tykkäysten/katselijamäärien tavoittelemiseen sekä henkilökohtaisen tilin seuraajamäärän kasvattamiseen. Ominaista myös tämän hetken hittisovelluksille on se, että nuorten vanhemmat ovat niiden toimintaperiaatteista liian tietämättömiä. Tämä on huolestuttava näkökulma, johon tulisi löytää ratkaisuja - vanhempien selän takana tapahtuu sosiaalisessa mediassa paljon asioita, joista vain nuoret ovat tietoisia keskenään.

Sosiaalisen median sovellukset muotoutuvat toimimaan usein tietyllä tavalla. Sovellusten sisälle syntyy kulttuureja ja ilmiöitä, joiden tiedetään herättävän katsojissa kiinnostusta ja näin ollen saavan katselu- ja tykkäyskertoja. Täysin satunnainen videokin voi saada suuren yleisön alleen, jos se vastaa tiettyihin kriteereihin. Usein suosion saavuttaminen vaatii sen, että video on muodissa olevan ilmiön mukainen tai että se poikkeaa visuaalisuudeltaan, hauskuudeltaan tai typeryydeltään valtavirrasta ja sitä myöden herättää katsojan kiinnostuksen. Edellä mainitun kärjistetyn esimerkin täyttävät videot voivat saavuttaa yleisönsä nopeastikin, katsojamäärien noustessa jopa kymmeniin tai satoihin tuhansiin. Tämä johdattaa yhteiskunnallisesta näkökulmasta myös lieveilmiöiden pariin, vaikkakin suurin osa sosiaalisen median tiedostomassasta olisi asiallista ja hyvällä maulla tehtyä.

Ongelmalliseksi nettihaasteet ja -ilmiöt tekevät teoria ja haastatteluosuuksissa esille nousseet tiedot nopeasta tiedonsiirrosta. Sosiaaliseen mediaan lisättävän tiedoston latausaika on sekunnista minuutteihin, kun taas sen pois saaminen voi olla pahimmillaan täysin mahdotonta. Nuori voi päätyä tyhmiin tekoihin, koska tietää kuinka vaivatonta haasteen mukaisen videon lataaminen on sen jälkeen, kun itse teko on tehty. Näkyvyys ja moraalien kannalta ristiriitaiset yllyttämiset motivoivat: seuraukset unohtuvat helposti vauhtisokeudessa, esimerkiksi vaikutukset toisen ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin, jos sisältö on kohdennettu kiusaamis- tai pilkkaamistarkoituksessa.

Ihmisiä kiinnostaa siis katsojan näkökulmasta myös sovelluksessa hyvien ja hauskojen videoiden vastakappale eli erinäiset toilailut ja tyhmit teot. Jos joku henkilö tekee jotain tyhmää ja vaarallista ladataan sen TikTokiin, niin usein videon alle saattaa kasaantua kasa päin kommentteja, joissa pyydetään lisää vastaavaa toimintaa ja kannustetaan uhkarohkeuteen. Videota jaetaan ja nuoresta tai videosta voi tulla jonkinlainen ilmiö, jolle luodaan odotusarvoja. Tämä voi toimia motivaattorina, jolloin uskon, että onnistumisen ja merkityksellisyyden tunnetta saadaan todella ristiriitaisesta lähteestä. Tällöin hyväksytyksi ja nähdyksi tulemisen kokemus tulee ihmisten keskuudesta, jotka haluavat todellisuudessa hupia itselleen ja aiheuttaa sitä myöden nuorelle ongelmia. Tästä alkaa helposti niin yhdelle käyttäjälle kierre kuin myös TikTok - kulttuurille: ihannoiti ottaa voimaa alleen vääristä motiiveista eikä nuori välttämättä ymmärrä edes oikeaa ja väärää, jos kommenttikenttä täyttyy kannustavista kommentteista, vaikka teot itsessään saattavat olla jopa rikollisia.

Tarkemmin avattuna tuo vääristyneen kunnian tavoittelu perustuu osaltaan siis nettiprovosoinnin ja hännäämisen kulttuuriin, nettislangilla "trollaukseen" - tällöin anonyymit nimimerkin takana toimivat henkilöt pyrkivät vaikuttamaan videontekijöihin ja esimerkiksi tahallaan kannustavat altista yksilöä tekemään tai jatkamaan hölmöilyjä, vaikka yllyttäjän roolissa tietävät sen olevan väärää ja riskialtista. Tästä edellä mainitusta kannustuksesta ja sen seurauksista kyseiset käyttäjät keräävät itselleen viihdearvoa, mutta samalla vetäytyvät kaikesta vastuusta, jos seuraukset kääntyvätkin kohtalokkaan puolelle.

Jonkinlaista kultakehystä aiheen ympärille luo se, että nuoret vaikuttaisivat ottavan opikseen sosiaalisessa mediassa tehdyistä virheistään. Tärkeää olisi siis päästä vaikuttamaan nuoreen ennaltaehkäisevässä vaiheessa, jolloin mitään ei vielä ole tapahtunut sillä kierteen katkaisu ei vaikuttaisi olevan ongelma. Vanhemmat tulee saada ajan tasalle sosiaalisen median vaaroista – voisiko esimerkiksi poliisin järjestämiä oppitunteja kohdentaa vieläkin vahvemmin vanhempien suuntaan? Johtopäätöksenä opinnäytetyöni annista tiivistäisin, että sosiaalinen media on yhteiskuntaan vakiintunut osa-alue, joka kiehtoo etenkin nuoria ja samalla luo tietoisuuden kuilua nuoren ja vanhemman välillä. Sosiaalinen media luo haasteensa, sillä sen toiminta periaatteet eivät välttämättä tutkimuksien mukaan tue nuoren kehitystä kaikelta osin – hyväkin puolet toki ovat olemassa, mutta nuoren valmius hahmottaa yhdestä päähänpistosta aiheutuvia vahinkoja tai seurauksia ovat usein liian alhaisella tasolla suhteessa sovellusten käyttämisen helppouteen ja niissä piileviin vaaroihin. Aktiivinen työ sosiaalisen median parissa tulee vaatimaan jatkossakin monialaista yhteistyötä, jossa jokaisella on tärkeä rooli täytettävänä: sovellukset ja ilmiöt tulevat kehittymään ja muuttumaan entisestään vuosien saatossa.

9.2 Opinnäytetyön eettisyys

Työn eettisyys on tärkeä kokonaisuutta ohjaava tekijä, joka tulee huomioida läpi työprosessin. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan 2012 ohjeistuksen mukaan hyvä eettisyys perustuu mm. ”rehellisyteen, yleiseen huolellisuuteen ja tarkkuuteen tutkimustyössä”. Tämän lisäksi työssä tulee käyttää eettisesti ja tutkimuksen määritelmien mukaan hyväksyttäviä tiedonetsimis – sekä arviointimenetelmiä. Alkuperäisiä lähteitä tulee kunnioittaa ja tuoda työssä huomioon niitä käytettäessä.

(Tuomi & Sarajärvi 2002, 151)

Olen toteuttanut opinnäytetyöni niin poliisiammattikorkeakoulun ohjeiden mukaan kuin myös eettisiä arvoja noudattaen. Käyttäessäni lähteitä työssäni, olen varmistanut, etten muuta alkuperäisen lähteen sisällön merkitystä, vaikkakin kerronta ja sanavalinnat ovat tutkimuseettisyyttä- ja laillisuutta kunnioittaen oman kirjoitustapani mukaiset. Lähteet ovat merkitty tarkasti, jolloin lukijalle ei jää epäselvyyttä opinnäytetyöhön kirjatun tekstin alkuperäisyydestä. Olen arvioinut kaikki lähteeni tieteellisesti sopiviksi, enkä ole tarkoituksenmukaisesti käyttänyt mitään, jonka kokisin horjuttavan työn eettisyyttä tai luotettavuutta.

Haastatteluiden eettisyyden varmistin ottamalla yhteyttä osallistujiin ajoissa, kertomalla tutkimuksen tarkoituksen ja mihin käyttötarkoitukseen sitä tullaan käyttämään. Olen sopinut haastateltavien kanssa lähtökohdat työlle: nimiä ei julkaista, mutta työnkuva on oleellista kertoa haastatteluiissa luotettavuuden ja lukijalle selvennettävän lähestymistavan ymmärtämisen takaamiseksi.

9.3 Opinnäytetyön luotettavuus ja merkityksellisyys

Opinnäytetyön luotettavuus on iso käsite, jota tulee lähestyä kunnioittaen ja rehellisesti arvioiden. Oma työni on aihealueeltaan niin lyhyessä ajassa ajankohtaiseksi noussut, että todellisia tuloksia ja vaikutuksia on vielä tässä vaiheessa vaikeaa mitata riidattomasti. Koen opinnäytetyöni olevan tarpeellinen pintaraapaisu, joka avaa ja kohdentaa huomioita oikeaan suuntaan tulevaisuuden kannalta. Sosiaalisen median rikolliseen ja vaaralliseen käytökseen yllyttäviä ilmiöitä ja nuorten altistumista niille tulee arvioida vielä myöhemmin, esimerkiksi 3–4 vuoden päästä, jolloin dataa syy-seuraussuhteista on vielä vahvemmin käsiteltävänä tieteellisesti hyödynnettävän materiaalin muodossa. Tämä opinnäytetyö voi toimia kuitenkin hyvänä pohjana ja tietynlaisena suunnannäyttäjänä.

Lisäksi, jotta realistia tuloksia saadaan niin haastatteluja tulisi toteuttaa moneen eri suuntaan: tärkeää olisi saada niin nuorten kokemuksia, nuorisotyötä tekevien, vanhempien, koulujen ja edelleen laajemmin myös poliisiorganisaatiosta. Jo edeltävään peilaten voidaan todeta, että laajuutta siis tutkimuksille riittää, joten tämänkaltainen yksittäinen poliisiorganisaation näkökulman kautta tehty opinnäytetyö ei varmastikaan anna täyttä kokonaisuutta.

Tässä vaiheessa kuitenkin koen, että opinnäytetyössäni nousseet huomiot etenkin haastattelujen osalta vastaavat pitkälti niitä tutkimustuloksia, joita on tehty esimerkiksi lasten ja nuorten aivojen kehityksestä. Sosiaalisen median ilmiöillä vaikuttaisi olevan yhteys juuri niihin aivojen osiin, jotka laittavat nuoren päätöksenteon koetukselle (aivojen etuotsalohkot) ja haluavat kerryttää mielihyvää sosiaalisen median kautta saadun hyväksynnän ja näkyvyyden kautta (mielihyvakeskus). Poliisiamatitkorkeakoulun alaisuudessa työstytytyn opinnäytetyön tavoite oli etenkin auttaa poliisiorganisaatiota ymmärtämään ilmiöitä ja niiden seurauksia paremmin – ja tähän olen työssäni omalla kokemuksella arvioiden pystynyt vastaamaan.

Vielä lopuksi haluan korostaa, että aiheen ollessa tuore ja laaja, on hyvä huomioida aina näkökulma mistä sitä on lähestytty. Tämä työ on vain yksi suunta antava kokonaisuus poliisilähtöisestä näkökulmasta tutkimuksen osalta – koen, että tässä on aihe, jota tulee tutkia jatkossakin laajalla rintamalla: sosiaalinen media on tullut varsin lyhyessä ajassa jäädäkseen ja tuonut mukanaan myös ikäviä lieveilmiöitä. Niitä ei tule painaa villaisella vaan jatkaa aktiivista monialaista yhteistyötä ja luoda uutta tutkimustietoa. Näillä keinoilla pystytään tulevaisuudessa hallitsemaan ilmiöitä, joita esimerkiksi tässä työssä on esitelty. Nuori ei saa jäädä yksin eikä vanhemmat tietämättömiksi. Yhdessä tekeminen on tähänkin paras lääke – kaikki paha mitä pystytään kitkeä sosiaalisesta mediasta pois, antaa lisää tilaa sille kaikelle hyvälle kukoistukselle, jota kyseinen ympäristö myös mahdollistaa. Tämä on yhteinen työkenttä, joka vaatii myös yhteisiä tavoitteita: jonkinlainen monialainen kansallinen projekti tai hanke voisi olla ihan harkittava vaihtoehto, sillä nuorten kohdalla puhu-

taan tulevaisuudesta ja sosiaalisen median kohdalla alustasta, joka on tullut jäädäkseen. Näitä yhdessä työstämällä voidaan turvata ainakin pieni pala tulevaisuutta ja välttää niiden sudenkuoppien syvenemistä, joita tämän työn haastatteluissa ja uutisesimerkeissä on tuotu esille.

Mitäpä jos muutamien vuosien päästä luettaisiin otsikoita ”Nuorten vaaralliset TikTok-haasteet ovat vähentyneet, monialaisella yhteistyöllä merkittävä vaikutus asenteisiin”? Kuulostaisi aika hyvältä ja tavoiteltavalta. Sitä kohden siis!

LÄHTEET

Hintikka, Kari A. Sosiaalinen media. Jyväskylän yliopisto – kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Luettavissa: <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media>. Luettu 15.04.2023.

Huotilainen, Minna & Peltonen, Leevi 2017: Tunne aivosi. Kustannusosakeyhtiö Otava.

Keskisuomalainen 2023. Vaarallinen villitys leviää TikTokissa suomalaisnuorten parissa – ”tässä leikitään jo hengellä” Luettavissa: <https://www.ksml.fi/uutissuomalainen/5661517>. Luettu 10.02.2023

Kosola, Silja & Moisala, Mona & Ruokoniemi, Päivi 2019: Lapset, nuoret ja älylaitteet – taiten tasa-painoon. Helsinki, Kustannus Oy Duodecim

Mobiili.fi. Luettavissa: <https://mobiili.fi/2022/01/13/nama-olivat-ladatuimmat-mobiilisovellukset-loppuvuonna-instagram-peittosi-tiktokin/>. Luettu 17.04.2023

Poliisi 2021: Rekkaspottaaminen voi olla vaarallista. Luettavissa: <https://poliisi.fi/-/rekkaspottaamisen-voi-olla-vaarallista>. Luettu 01.04.2023

Siegel, Daniel J 2013: Brainstorm – Nuoruuden aivomyrskyn voima ja merkitys. Helsinki, Basam Books Oy

Sinkkonen, Jari 2010: Nuoruusikä. Helsinki, WSOY

Sinkkonen, Jari 2012: Nuoruusikä – miten lapsesta tulee nuori aikuinen? Helsinki, WSOY

Tanner, Niina & Radwan, Rami & Korhonen, Helmi & Mustonen, Terhi 2020. Sosiaalinen media – ongelmallinen sosiaalisen median käyttö ja someriippuvuus. Helsinki, Sosiaalipedagogiikan säätiö.

Tuomi, Jouni & Saarijärvi, Anne 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi

Turkka, Heikki & Saarholm, Julia 2023: Lasten ja nuorten rikokset – Opas ennaltaehkäisyyn ja rikoskierteiden katkaisuun. Jyväskylä, PS-Kustannus.

Tyrvään sanomat 2022: Hurjia Tiktok-haasteita Sylvään koululla. Luettavissa: <https://www.tyrvaan-sanomat.fi/uutiset/art-2000009250482.html>. Luettu 10.02.2023

Vilkko-Riihelä, Anneli & Laine, Vesa 2012: Mielen maailma – psykologian perustiedot. Helsinki, Sanoma Pro Oy.

YLE 2021: Turun lähiössä leviää TikTok-haaste nuorten keskuudessa – poliisi kirjannut jo rikosilmoituksen ulko-ovien potkimisista. Luettavissa: <https://yle.fi/a/3-12160109>. Luettu 10.02.2023.

Yle.fi 2021: Poliisi kertoo useista koulu-uhkauksista Pohjanmaan-alueella – taustalla Tiktok-haaste. Luettavissa: <https://yle.fi/a/3-12215333>. Luettu 17.04.2023

LIITE 1

Haastattelua ohjaavat kysymykset

Mikä on työnkuvasi poliisissa?

Kuinka kauan olet toiminut nuorten parissa osana työnkuvaasi?

Tunnistatko ilmiön, jossa sosiaalinen mediaan luotu sisältö yllyttää nuoria käyttäjiään vaaralliseen tai rikolliseen käyttäytymiseen erinäisten haasteiden tai ilmiöiden kautta?

Jos edeltävään vastaus on **kyllä**... Millä tavalla tämä näkyy työnkuvassasi?

Miten sosiaalinen media ja siellä tapahtuva rikollinen tai vaarallinen toiminta on kehittynyt vuosien saatossa? Onko olemassa jokin ajallinen käännekohta?

Mitä ominaispiirteitä tai yhdistäviä tekijöitä ilmiöillä tai haasteilla on havaittu olevan (esim. ikäluokat, tekotavat)?

Miksi nuoret ovat poliisin näkökulmasta alttiita yllytyksille ja miksi juuri sosiaalinen media vaikuttaisi olevan sitä tukeva ympäristö?

Ottavatko nuoret opikseen teoista vai onko ongelma jatkuvaa?

Mitä vaikuttamismahdollisuuksia poliisilla tai vanhemmilla on auttaakseen nuoria välttymään sosiaalisen median vaarallisilta ilmiöiltä tai haasteilta?